

Inhoud

Inleiding.....	2
1. Gemeenten en schuldhulp voor ondernemers	4
2. Ondernemers en schulden	6
3. Beleid vormgeven.....	8
4. Van beleid naar organisatie	11
5. De dienstverlening effectief inrichten: wat werkt?	15
6. Het belang van preventie.....	18
7. Uitvoering: het schuldhulptraject voor ondernemers	20
In de praktijk: gemeente Tilburg	25
Joke de Kock, manager schuldhulpverlening: 'Ondernemers zijn een ander menstype'	26
Wethouder Esmah Lahlah: 'Je krijgt maar één kans om het goed te doen'	29
Schuldhulpverlener Roy Wong: 'Alle ondernemers in spe verplicht op financiële cursus'	30
In de praktijk: gemeente Drechtsteden	32
Jan Paffen, projectleider ondernemersdienstverlening Sociale Dienst Drechtsteden: 'Als het fout gaat, gaat het vaak goed fout'	33
Peter Heijkoop, wethouder in Dordrecht: 'Lang niet alle ondernemers passen in het traditionele beeld'	35
Marleen Over, coördinator schulddienstverlening RBZ: 'Gereedschapskist is breder dan Bbz'	37
In de praktijk: gemeente Zwolle	40
Hennie Duteweert, afdelingshoofd Inkomensondersteuning: 'Zwolle is er klaar voor'	41
Josephine Dirkzwager, team schuldsanering & ondernemers: 'Ondernemers zijn voor ons moeilijk bereikbaar'	43
Wethouder René de Heer van Economie: 'Ondernemers zorgen voor bedrijvigheid en werkgelegenheid in de stad'	45
Ondernemers aan het woord	47
Rineke: 'schulden als ondernemer, schone lei als ondernemer'	48
Martin Kniest: Dringend schuldhulp nodig? 5 maanden wachttijd	51
Denk mee met ondernemers in zwaar weer	53
Thema Zelfstandigen en schulden.....	55
Colofon.....	55

Inleiding

Gemeenten hebben de wettelijke taak om schuldhulpverlening te bieden aan ondernemers met schulden. Deze werkwijzer geeft tips en inzichten om daar samen met partners een effectieve dienstverlening voor in te richten. En om aandacht te besteden aan preventie.

Ondernemers met (dreigende) problematische schulden krijgen vaak niet de hulp die ze nodig hebben. Gemeenten zijn er verantwoordelijk voor om de dienstverlening voor alle inwoners met (dreigende) problematische schulden in te richten, dus ook voor ondernemers.

Schuldhulpverlening voor ondernemers is ook in het belang van de gemeente zelf: het bespaart andere (hogere) kosten en kan bijdragen aan de lokale economie. Door de coronacrisis is het te verwachten dat de komende tijd veel meer ondernemers te maken krijgen met schulden. Dat maakt het voor gemeenten urgent om nu de schuldhulpverlening op orde te krijgen.

Deze werkwijzer gaat over schuldhulp buiten het Bbz

De werkwijzer belicht de dienstverlening aan alle ondernemers met schulden: mensen die in hun inkomen voorzien met een eigen bedrijf of zelfstandig beroep. Dus niet alleen aan de beginnende en gevestigde ondernemers die aan alle voorwaarden van het Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) voldoen. Schuldhulpverlening aan ondernemers gaat nadrukkelijk verder dan de uitvoering van het Bbz als gemeentelijke taak. Omdat over het Bbz al veel publicaties bestaan, komt dat hier verder alleen zijdelings aan de orde.

De werkwijzer is bedoeld voor professionals en leidinggevenden

Deze werkwijzer is vooral interessant voor gemeenten die nog geen schuldhulp aan ondernemers bieden en willen weten hoe ze die kunnen opzetten. Maar ook gemeenten die hun dienstverlening voor ondernemers met schulden willen verbeteren vinden daarvoor handvatten. De informatie in deze werkwijzer is gericht op directie en management, beleidsmedewerkers en uitvoerende medewerkers.

De werkwijzer wordt aangepast aan nieuwe ontwikkelingen

De inhoud van deze werkwijzer is samengesteld door Schouders Eronder in samenwerking met PPO Nederland, Divosa, VNG en NVVK. Ook betrokken we gemeenten en andere partijen erbij. Deze publicatie vervangt de werkwijzer Dienstverlening voor zelfstandigen met schulden inrichten van Divosa uit 2014. De inhoud van deze Werkwijzer Ondernemers en schulden blijven we aanscherpen en aanvullen. Opmerkingen vanuit de uitvoeringspraktijk zijn van harte welkom. Heb je een voorbeeld uit de praktijk waar anderen van kunnen leren, stuur dat dan naar communicatie@schouderseronder.nl.

Leeswijzer

Het eerste hoofdstuk gaat in op de wettelijke basis voor de schuldhulpverlening voor ondernemers. Hoofdstuk 2 schetst achtergronden van die schuldenproblematiek en hoofdstuk 3 alle stappen die een gemeente moet zetten om het beleid voor schuldhulpverlening op te zetten. Het vierde hoofdstuk beschrijft hoe je binnen de kaders van beleid en beschikbare middelen een goede dienstverlening organiseert. In hoofdstuk 5 vind je tips, adviezen en voorbeelden uit de praktijk die illustreren wat werkt om ondernemers met schulden te helpen. In hoofdstuk 6 lees je wat een gemeente preventief kan doen om ondernemers met beginnende schulden of kans op schulden te helpen. Het laatste hoofdstuk staat stil bij alle fasen van een schuldhulptraject.

Dan de slag met schuldhulpverlening voor ondernemers

WIKI WIKI
 WAT BIJ DE AANGAANG VAN Ondernemers...
 DEER AAN...
 WAT BIJ DE AANGAANG VAN Ondernemers...
 DEER AAN...
 WAT BIJ DE AANGAANG VAN Ondernemers...
 DEER AAN...

KEES STROUBER
 WAT BIJ DE AANGAANG VAN Ondernemers...
 DEER AAN...
 WAT BIJ DE AANGAANG VAN Ondernemers...
 DEER AAN...

SCHOUDEURS ERKENNEN
 WAT BIJ DE AANGAANG VAN Ondernemers...
 DEER AAN...
 WAT BIJ DE AANGAANG VAN Ondernemers...
 DEER AAN...

INVESTEREN IN JEZELF IS INVESTEREN IN DE ANDER!

NAAR DOEL!
 WAT BIJ DE AANGAANG VAN Ondernemers...
 DEER AAN...
 WAT BIJ DE AANGAANG VAN Ondernemers...
 DEER AAN...

Schoneen schuldenloos!
 WAT BIJ DE AANGAANG VAN Ondernemers...
 DEER AAN...
 WAT BIJ DE AANGAANG VAN Ondernemers...
 DEER AAN...

VALU DIERFEN!
 WAT BIJ DE AANGAANG VAN Ondernemers...
 DEER AAN...
 WAT BIJ DE AANGAANG VAN Ondernemers...
 DEER AAN...

OPLOSSING IS DE VRIJHEID VAN DE Ondernemer
 WAT BIJ DE AANGAANG VAN Ondernemers...
 DEER AAN...
 WAT BIJ DE AANGAANG VAN Ondernemers...
 DEER AAN...

MIJN EIGEN WAPENDE WAK IN DIE TOEGANG
 WAT BIJ DE AANGAANG VAN Ondernemers...
 DEER AAN...
 WAT BIJ DE AANGAANG VAN Ondernemers...
 DEER AAN...

PPO
 Platform Tablease
 Ondernemersadviesorganisatie

1. Gemeenten en schuldhulp voor ondernemers

Waarom moet je als gemeente schuldhulpverlening bieden aan ondernemers? En waarom voldoet het Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (Bbz) daarvoor niet altijd? Dit hoofdstuk gaat in op de wettelijke basis voor deze gemeentelijke taak.

Ondernemers met schulden helpen is een wettelijke taak voor gemeenten. Toch hebben niet alle gemeenten daarvoor dienstverlening ingericht. Omdat ze schuldhulp voor ondernemers te complex vinden of er te weinig zicht op hebben. Of omdat ze ten onrechte denken dat met de Bbz-regeling de schuldhulpverlening voor deze groep is geregeld.

Schuldhulpverlening voor ondernemers is een taak voor gemeenten

In de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) staat dat gemeenten natuurlijke personen moeten ondersteunen bij het vinden van een oplossing voor schulden die ze niet kunnen dragen. Daar vallen ondernemers ook onder. Toch bestond daarover onduidelijkheid in de oorspronkelijke toelichting op de Wgs uit 2010. Op 1 januari 2021 wordt de wet aangepast. Daarbij is expliciet aandacht voor de toegang tot schuldhulpverlening voor ondernemers. Als gemeente kun je er dus niet meer omheen: je moet ook deze groep (schuld)hulp bieden. [1]

Op 1 januari 2021 is de Wet Homologatie Onderhands Akkoord ('WHOA') in werking getreden. De WHOA geeft ondernemingen in financiële moeilijkheden de mogelijkheid hun schulden te herstructureren om zo een faillissement te voorkomen, of om op een gecontroleerde manier tot een afwikkeling van de onderneming te komen. Nu veel ondernemingen door de coronapandemie hun bedrijfsvoering niet op de gebruikelijke manier kunnen voortzetten, is de verwachting dat meer ondernemingen te maken krijgen met geldproblemen en misschien zelfs met faillissement. De Wet Homologatie Onderhands Akkoord (WHOA) van minister Dekker (Rechtsbescherming) kan dit helpen voorkomen. [2] [3]

Schuldhulpverlening voor ondernemers is juist nu cruciaal

Ondernemers met weinig financiële reserves behoren tot de kwetsbare groepen die door de coronacrisis hard worden geraakt op het terrein van werk, inkomen en participatie. Veel van hen doen een beroep op de financiële noodmaatregelen van de overheid. Het kabinet benoemt ondernemers dan ook expliciet als doelgroep voor het extra geld dat het in september 2020 beschikbaar stelde om (onder meer) de gemeentelijke schuldhulpverlening toe te rusten voor een grotere toestroom van hulpvragen.[4] Het kabinet vindt het belangrijk om ondernemers snel te bereiken en te ondersteunen en zet daar samen met gemeenten op in. Door de coronacrisis is het te verwachten dat flink meer ondernemers te maken krijgen met schulden. Experts voorzien grote problemen omdat gemeenten niet klaar zijn om ondernemers te helpen.

Schuldhulpverlening voor ondernemers is meer dan het Bbz

Met de Bbz-regeling is niet schuldhulpverlening geregeld, want dat beslaat maar een klein deel van de hulp. Het Bbz is een van de mogelijkheden van schuldsanering. En sanering is een van de mogelijke soorten schuldhulpverlening, naast betalingsregelingen, schuldbemiddeling en herfinanciering. Een gemeente die alleen het Bbz inzet, sluit alle ondernemers uit die niet in aanmerking komen voor het Bbz. Schuldhulpverlening is er voor alle ondernemers en biedt hen alle opties van schuldhulpverlening. Meer hierover is te lezen in hoofdstuk 7.

Schuldhulpverlening voor ondernemers is in het belang van gemeenten

Het helpen van ondernemers met schulden is ook in het eigen belang van gemeenten. In de eerste plaats bespaart schuldhulpverlening in veel gevallen ook kosten op andere terreinen in het sociaal domein. In de tweede plaats draagt ondersteuning van ondernemers bij aan gemeentelijke doelstellingen zoals het stimuleren van werkgelegenheid en het ondernemersklimaat. Ondernemers zijn een belangrijke motor van de lokale en regionale economie. Als zij in geldproblemen komen kan dat dan ook een behoorlijke economisch impact hebben. De huidige coronacrisis laat dit ook zien en maakt de problematiek duidelijk en urgent. Een gemeente kan ondernemers met schulden dus ook vooral helpen om ondernemingen overeind te houden en op een verantwoorde manier door te laten gaan.

Voetnoten

[1] Zie het [wetsvoorstel Wijziging van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening ten behoeve van de uitwisseling van persoonsgegevens](#).

[2] Zie ook het nieuwsbericht: [Nieuwe wet helpt faillissementen te voorkomen](#).

[3] Zie ook de [veelgestelde vragen over de WHOA](#).

[4] Zie ook het [nieuwsbericht van de overheid over extra geld voor versterken gemeentelijke aanpak schulden en armoede](#).

2. Ondernemers en schulden

Ondernemers in de problemen. Waarom vragen ze vaak niet op tijd hulp? Dit hoofdstuk schetst de achtergronden van hun schuldenproblematiek.

Met ondernemers bedoelen we in deze werkwijzer alleen natuurlijke personen: een eenmanszaak, vof of directeur-groootaandeelhouder (dga). Ondernemers kunnen om verschillende redenen in de schulden raken: persoonlijke problemen, financiële problemen of een mix daarvan.

Uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (Armoede en sociale uitsluiting, 2019) blijkt dat kleine ondernemers het kwetsbaarst zijn voor armoede. Onder zelfstandigen met personeel (zmp'ers) en zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers) is dit respectievelijk 4,0 en 7,7 procent.[1] Ter vergelijking: werknemers lopen met 1,5 procent het minste risico op armoede.

Een actueel probleem

De komende tijd komen door de coronacrisis naar verwachting flink meer ondernemers in financiële problemen. Veel van degenen die nu afhankelijk zijn van de financiële noodmaatregelen van de overheid houden het hoofd niet meer boven water als die stopgezet worden. Naar verwachting zien in 2020 307.000 tot 566.000 zzp'ers hun inkomen voor langere tijd terugvallen, becijferen SchuldenlabNL en Deloitte. In 2021 komen daar nog eens tienduizenden bij. Onderzoekers waarschuwen dat dit inkomensverlies gaat leiden tot meer problematische schulden.[2]

Meer cijfers over de gevolgen van corona:

- [KvK Flitspeiling](#)
- [Coronabarometer. De financiële gevolgen van de coronacrisis voor werkenden](#) (pdf, 5,21 kb)

Verschillen tussen ondernemers en particulieren met schulden

Ondernemers kloppen nog later aan voor hulp dan particulieren. Ze weten vaak niet welke mogelijkheden er zijn om hulp te krijgen en gaan zich daarop meestal pas (te) laat oriënteren. Ze blijven tegen beter weten in geloven in betere tijden of schamen zich. De drempel om hulp te zoeken is nog hoger. Ze proberen problemen te verbergen voor klanten en crediteuren uit angst voor nog meer problemen. Ondernemers weten ook vaak niet dat de gemeente hen kan helpen. Tot dit jaar ging de Belastingdienst niet akkoord met een schuldregeling voor iemand die ondernemer is en wil blijven. Sinds 1 januari 2021 kan dat wel, mits het bedrijf levensvatbaar is, Lees het [nieuwsbericht](#) hierover op de website van NVVK. De Wet gemeentelijke schuldhulpverlening geeft gemeenten de taak ook ondernemers te helpen, maar dat kon niet vanwege de uitsluiting van ondernemers bij een schuldregeling met de Belastingdienst. Dat is nu verleden tijd.

Verschillen tussen de schulden van ondernemers en particulieren

Ook de schulden zijn anders dan bij particulieren. De gemiddelde schuld is veel hoger en ondernemers hebben gemiddeld meer schuldeisers: € 107.186 bij 15 schuldeisers.[3] Bij particulieren is de gemiddelde schuld € 39.029 bij 13 schuldeisers. Schulden van ondernemers zijn vaak complexer door aan het ondernemen gerelateerde zaken als:

- onderliggende contracten voor bijvoorbeeld personeel, bedrijfsruimte, lease en leveranciers
- beslag- en executieproblemen
- een complexere boekhouding
- de afwikkeling van belastingaangiften
- gecompliceerde vorderingen (zoals buitenlandse leningen, hypotheekrecht of pandrecht)

Wat zijn de gevolgen van schulden van ondernemers?

Door schulden moeten ondernemers vaak hun onderneming beëindigen. Dat betekent dat ze daarmee niet meer in hun inkomen kunnen voorzien en misschien een beroep doen op een uitkering. Soms komen daardoor ook winkel- of bedrijfspanden leeg te staan. Het zijn gemeenten die het meeste te maken krijgen met deze gevolgen.

Voetnoten

[1] Zie de [samenvatting van Armoede en sociale uitsluiting](#)

[2] Zie [COVID-19 en schuldenproblematiek in Nederland](#) (pdf, 1,23 MB)

[3] Zie het [NVVK Jaarverslag 2019](#)

3. Beleid vormgeven

Hoe geef je het beleid voor ondernemers met schulden vorm? Dit hoofdstuk beschrijft alle stappen die de gemeente daarvoor moet zetten.

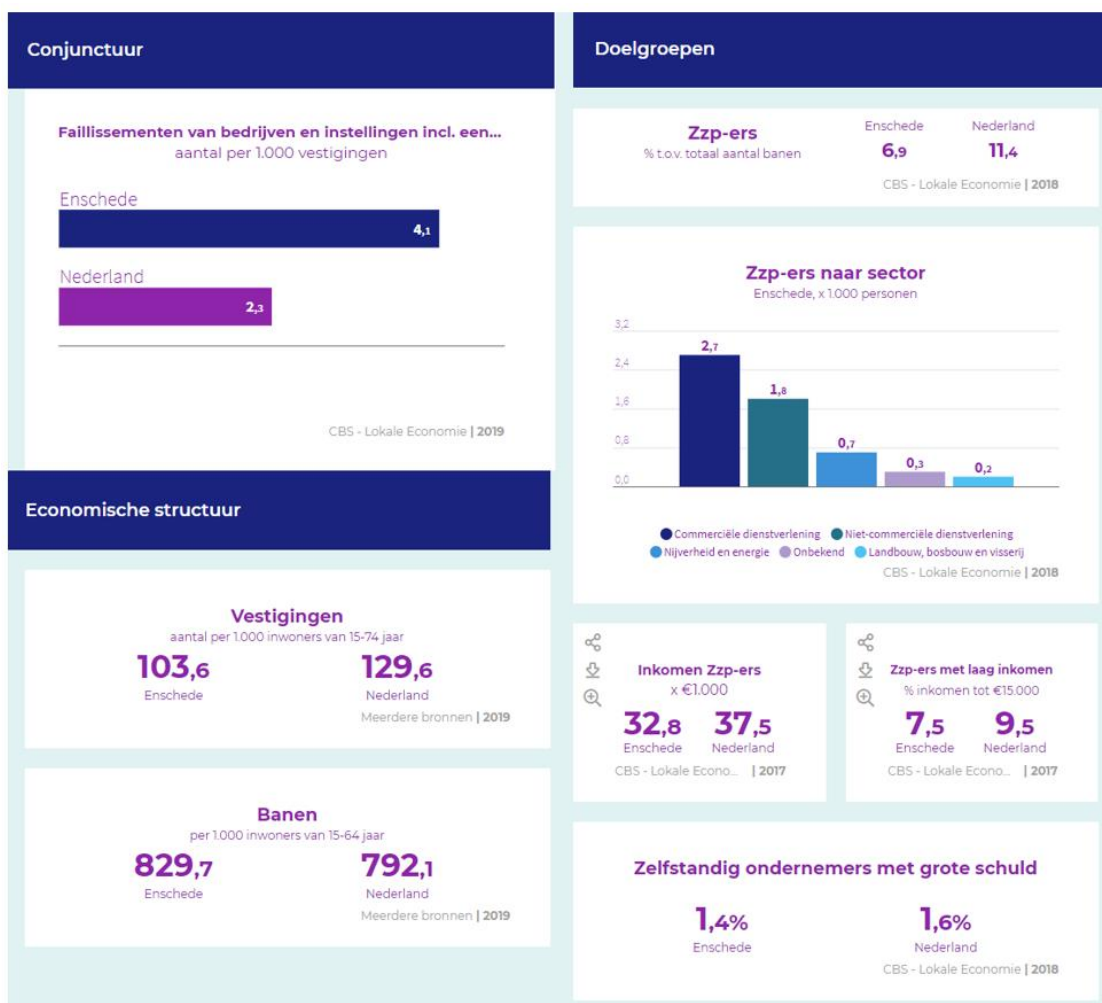
Om het beleid vorm te geven moet een gemeente de lokale schuldproblematiek bij ondernemers in beeld brengen, een kosten-batenanalyse maken en een visie op ondersteuning van ondernemers met schulden formuleren. Die visie wordt dan vertaald in beleid en uitvoering.

Breng de lokale situatie in beeld

Het kan lastig zijn te achterhalen hoe groot de schuldproblematiek van ondernemers in je gemeente is. Het beroep op de ondersteuningsmaatregelen naar aanleiding van de coronacrisis heeft de groep waarover het gaat voor een groot deel in beeld gebracht. Daarnaast kan je de hiervoor genoemde landelijke cijfers doorvertalen naar lokale cijfers om een indicatie te krijgen. Ook zijn er twee bronnen met nuttige informatie over de hoeveelheid ondernemingen en inkomens van ondernemers per gemeente:

- het dashboard Bedrijvigheid en economie (VNG): waarstaatjegemeente.nl
- actuele cijfers over de regionale economische impact van de coronacrisis (Kamer van Koophandel): kvkregiodata.nl

Voorbeeld van enkele gegevens die je kunt vinden op waarstaatjegemeente.nl:

Doe een kosten-batenanalyse

Een kosten-batenanalyse geeft je inzicht in besparingen die de hulp de gemeente oplevert. Daarvoor zet je de geschatte kosten die je voorkomt door ondernemers te ondersteunen af tegen de verwachte kosten van die ondersteuning. Zo kun je nut en noodzaak van hulp aantonen, ook bij pilots of kleine aantallen.

Kosten

Als gemeente moet je budget ter beschikking stellen voor dienstverlening bij schuldhulpverlening aan ondernemers. Daarmee kun je bijvoorbeeld de volgende zaken betalen:

- communicatiemiddelen
- inzet van een externe partij of eigen medewerkers voor schuldhulpverlening
- inzet van budgetcoaches
- Inzet van accountants/boekhouders zodat administratie weer op orde komt

De echte kosten zijn afhankelijk van lopende afspraken en initiatieven.

Baten

De verplichte schuldhulpverlening aan ondernemers levert op de korte en lange termijn gemeentelijke besparingen en voordelen op. Denk hierbij aan:

- behoud van werkgelegenheid (ook van eventueel personeel en bij bedrijven die samenwerken met of afhankelijk zijn van de onderneming)
- besparingen op Participatiewet-uitkeringen en bijzondere bijstand
- minder beroep op kwijtscheldingen en re-integratietrajecten
- minder uithuiszettingen en energieafsluitingen met de daaruit voortvloeiende schade

Daarnaast helpt de dienstverlening sociale isolatie en maatschappelijke uitval voorkomen en integratie en arbeidsparticipatie bevorderen.

Een voorbeeld van besparing

Ter illustratie volgt hier een overzicht van de gemeentelijke besparingen in een individuele situatie waarin schuldhulpverlening een faillissement voorkomt:

uitkeringen uitsparen (€ 1.000 per maand)	€ 6.000 (*)
uitvoeringskosten re-integratietraject	€ 4.700
kosten schuldhulpverlening	€ 1.500
ondersteuning/effect Bbz	€ 2.000
behoud onderneming	€ 2.400
Niet-materiële zorgkosten bij faillissement	€ 250
lokale heffingen	p.m.
gemeentelijke belastingen	p.m.
gemeentelijke besparing	€ 16.850

(*) Wanneer de failliete ondernemer na 6 maanden weer werk heeft. Dit bedrag kan hoger zijn als dat langer duurt of wanneer de ondernemer personeel in dienst had.

Inventariseer de beschikbare middelen

Schuldhulp voor ondernemers valt onder de financieringsstroom schuldhulpverlening die wordt

betaald uit het cluster Werk en Inkomen van het gemeentefonds. Dat omvat de apparaatslasten van gemeenten voor inkomensdienstverlening, re-integratie en participatie. Ook het minimeleid en dus schuldhulpverlening valt onder dit cluster. Meer informatie over dit thema is te vinden op de [website van Divosa](#).

Andere financieringsstromen waaruit geput kan worden zijn onder meer:

Middelen voor heroriëntatie van ondernemers

Hiermee kunnen gemeenten samen met ondernemers inventariseren welke ondersteuning die nodig hebben, bijvoorbeeld coaching, advies, bij- of omscholing of [heroriëntatie](#).

Extra middelen voor onder meer schuldhulpverlening

Vanwege de coronacrisis heeft het kabinet in september 2020 146 miljoen euro beschikbaar gesteld, onder meer om de gemeentelijke schuldhulpverlening toe te rusten voor een grotere toestroom van hulpvragen. Ondernemers worden hierbij expliciet benoemd.[1]

Zorg voor bestuurlijk draagvlak

Welk beleid de gemeente ook formuleert, het is in ieder geval belangrijk dat de verantwoordelijke wethouders het onderschrijven en uitdragen. Daarbij gaat het in elk geval om de wethouder van sociale zaken (verantwoordelijk voor participatie, schuldhulpverlening en het Bbz). En vaak ook om de wethouder economische zaken (verantwoordelijk voor het stimuleren van ondernemerschap binnen de gemeente of regio). Soms zijn sociale en economische zaken binnen dezelfde portefeuille ondergebracht.

Monitor en evalueer het beleid

Om te achterhalen of de geboden ondersteuning aan ondernemers met schulden effectief is en blijft, is het belangrijk de voortgang en resultaten te monitoren en evalueren. Welke ontwikkelingen zijn er en hoe zijn die te verklaren? Waar zijn verbeteringen mogelijk? Bereiken we met de ingezette middelen onze doelen? Of kunnen we met hetzelfde budget een groter doelbereik realiseren?

Voetnoten

[1] Zie het [nieuwsbericht van de overheid over extra geld voor versterken gemeentelijke aanpak schulden en armoede](#).

4. Van beleid naar organisatie

Het geformuleerde beleid en de beschikbare middelen bepalen de kaders voor schuldhulpverlening aan ondernemers. Hoe organiseer je binnen die kaders een goede dienstverlening?

Welke keuzes een gemeente ook maakt bij het organiseren van de dienstverlening, samenwerken, netwerken en verbinden zijn daarbij altijd van groot belang. Door samen te werken krijg je ook een breed netwerk om problematische financiële signalen op te vangen. Een gemeente kan daarmee vroegtijdig actie ondernemen om verdere problematiek voor de schuldenaar te voorkomen. Deze zogenaamde vroegsignalering is essentieel voor effectieve schuldhulp.

Ga na wat je in huis hebt

Bepaal voor welke onderdelen van de dienstverlening je zelf expertise en capaciteit in huis hebt en hoe je die op de beste manier kunt inzetten. Is er al een loket waar burgers met financiële vragen terecht kunnen? Dan kun je ervoor zorgen dat ook ondernemers hier terecht kunnen. Bied je al een budgetcursus aan voor mensen met financiële problemen? Bekijk dan of die geschikt te maken is voor ondernemers. Bedenk wel dat de financiën van ondernemers complexer zijn en vragen om ervaring in het interpreteren van jaarrekeningen en bedrijfsboekhoudingen.

Kies wat je zelf doet of uitbesteedt

Als gemeente kun je de uitvoering van de schuldhulp voor ondernemers op allerlei manieren organiseren. Van volledig uitbesteden tot volledig zelf organiseren en alle opties daartussenin. De gemeente moet in elk geval de toegang tot schuldhulpverlening voor ondernemers regelen. Voor de eerste opvang (eerste gesprek of intake) is de gemeente verantwoordelijk. Daarna is het aan jou als gemeente om te bepalen hoeveel je zelf wil uitbesteden en doorverwijzen naar een externe partij.

Mocht je besluiten om de dienstverlening aan ondernemers met schulden zelf te regelen, dan moet je kennis hebben van het volledige speelveld van de ondernemer. Schuldhulp voor ondernemers is een specialisme. Hun schulden zijn ingewikkelder dan die van particulieren en vragen om specifieke kennis. Denk daarbij aan:

- kennis van de ondersteuningsmogelijkheden voor de onderneming en de ondernemer zelf
- kennis van regelingen (Bbz, minnelijke schuldregeling, Wsnp en dwangmiddelen) en dienstverlening voor ondernemers
- kennis van alternatieve financieringsmogelijkheden (bijvoorbeeld via een fonds)
- specialistische (juridische) kennis
- inzicht in de keten en omgeving van de ondernemer
- financieel/bedrijfseconomisch en fiscaal inzicht

Het is niet altijd mogelijk of wenselijk alles zelf te doen. Niet elke afdeling schuldhulpverlening is ingericht op het saneren van de complexe schulden van ondernemers. Koop die dienstverlening dan in. Bureaus die gespecialiseerd zijn in de problematiek van ondernemers kunnen regelingen efficiënt tot stand brengen. Wel is enige (basis)kennis nodig voor goed opdrachtgeverschap. Zorg dat je die wel in huis hebt.

Kies wat je lokaal of regionaal doet

Voor individuele gemeenten is het niet altijd makkelijk om de dienstverlening aan ondernemers effectief vorm te geven. Een regionaal loket bestrijkt een groter werkgebied en heeft meer middelen, slagkracht en bereik dan een loket van een enkele gemeente. Ondernemers hebben meestal ook een werkgebied dat de gemeentegrenzen overschrijdt. Dan ligt regionale samenwerking voor de hand. Er

zijn ook gemeenten die daar niet voor kiezen. Bijvoorbeeld omdat ze willen dat de ondersteuning aan ondernemers binnen de gemeente bereikbaar is, of omdat ze kiezen voor een gecentraliseerde dienstverlening met een andere insteek (1-burger-1-hulpverlener-1-loket).

Werk samen om ondernemers met schulden vroeg in beeld te krijgen

Samenwerking van iedereen die betrokken is bij de dienstverlening aan ondernemers in schuldsituaties maakt de hulp doeltreffender en doelmatiger. Vooral bij vroegsignalering is samenwerking erg belangrijk: binnen de gemeente, met ketenpartners of binnen de regio. Hoe eerder een problematische schuldsituatie in beeld is, hoe meer kans er is om de problemen op te lossen. Daarom is het belangrijk om er als gemeente alles aan te doen om ondernemers met schulden zo vroeg mogelijk in beeld te krijgen.

Zorg dat de hulp makkelijk te vinden is

Om te zorgen dat ondernemers de dienstverlening kunnen vinden is communicatie daarover essentieel. Vermeld het aanbod op de gemeentewebsite, besteed er regelmatig aandacht aan in de interne en externe communicatie en zorg voor brochures. Informeer bovendien wijkteams en andere betrokken partijen. De website van de campagne Kom uit je Schuld geeft professionals inspirerende voorbeelden van communicatie over schuldhulp. Zie daarvoor komuitjeschuld.nl/voor-professionals.

Maak hulp laagdrempelig

Ondernemers zijn nog moeilijker te bereiken dan particulieren met schulden. Help ze door de hulp in elk geval laagdrempelig te maken:

- Maak het ondernemers makkelijk om zich eerst online te oriënteren. Bied toegankelijke, makkelijk vindbare informatie op de gemeentewebsite of een aparte website over de ondersteuning die de gemeente biedt aan ondernemers in schuldsituaties. Het hoeft daar niet expliciet over schuldhulpverlening of het Bbz te gaan. Breng vooral de boodschap dat ondernemers bij je terecht kunnen.
- Verlaag drempels door informatiebijeenkomsten of telefonische gesprekken ook buiten kantoortijden te houden. Laat ondernemers bij het aanmelden niet te veel papierwerk invullen. Zorg voor een brede toegang vanuit de gemeente of via ketenpartners waar ondernemers zich ook kunnen melden.
- Door succesverhalen te delen van ondernemers die goed geholpen zijn door de gemeente maak je het voor ondernemers makkelijker om hun schaamte te overwinnen.
- Hebben ondernemers eenmaal de stap gezet om hulp te vragen, dan is het belangrijk om adequate hulp te bieden of te zorgen voor een warme overdracht naar de juiste partner. Zo voorkom je dat ze alsnog afhaken.

Vestig je waar ondernemers vaak komen

De dienstverlening is toegankelijker wanneer die is gevestigd op een plek waar ondernemers al komen of waar ze uit zichzelf hulp zouden zoeken. Huisvesting van de gemeentelijke schuldhulpverlening/Bbz bij andere ondernemersorganisaties stimuleert de samenwerking. Het zorgt voor korte lijnen en daarmee een warme overdracht.

Is het niet mogelijk om de afdeling buiten het gemeentekantoor te vestigen, zorg dan in ieder geval dat ondernemers de afdeling makkelijk kunnen vinden.

Zorg voor bekendheid binnen de gemeente

Begin binnen je eigen gemeente en zorg ervoor dat de dienstverlening voor ondernemers met schulden bekend is. Ook bijvoorbeeld medewerkers van de balie of receptie, het ondernemersloket of de afdeling economische zaken moeten van de dienstverleningsmogelijkheden afweten. Als de schuldhulp en Bbz-dienstverlening bij sociale zaken is ondergebracht en ondernemers komen via een onderdeel van economische zaken binnen, dan moeten de afdelingen elkaar makkelijk kunnen vinden. Een interne voorlichtingscampagne kan de aandacht ervoor vergroten.

Zorg voor verbinding tussen schuldhulpverlening en Bbz

Het is belangrijk dat schuldhulpverlening en Bbz onderling goede contacten hebben en naar elkaar doorverwijzen. Bij een Bbz-krediet is immers vaak ook sanering van de schulden nodig. In dat geval kan samenwerking tussen schuldhulpverlening en Bbz het bedrijf redden. Wat goed werkt is om schuldhulpverlening en Bbz in dezelfde afdeling onder te brengen. Dan is alle expertise op één plek en kunnen verschillende professionals elkaar makkelijk even bij een gesprek roepen.

Door warme overdracht van ondernemers krijgen consultants en specialisten schuldhulpverlening meer kennis van uitkerings- en kredietmogelijkheden van het Bbz. Bbz-adviseurs komen op hun beurt meer te weten over de mogelijkheden van schuldhulpverlening aan (ex-)ondernemers. Zo worden die beter geïnformeerd over waar ze terecht kunnen en wat ze kunnen verwachten. Daardoor haken ze ook minder snel af.

Werk samen met ketenpartners

Als gemeente kan je vaak niet alles bieden of overal zijn waar ondernemers naar hulp zoeken. Dat hoeft ook niet wanneer de gemeente onderdeel is van een netwerk van externe partners. Maak gebruik van die keten en leg in goede samenwerkingsafspraken of convenanten vast wie wat doet en wanneer.

Zorg voor een netwerk van vroegsignaleerders

Een gemeente is geen natuurlijke partner voor ondernemers. Werk daarom samen met bijvoorbeeld banken, de Belastingdienst en boekhouders, maar ook woningbouwverenigingen, energie- en waterleveranciers en kerken. Deze instanties kunnen in een vrij vroeg stadium zien dat het niet goed gaat. Als die partners weten wat de gemeente kan bieden, kunnen ze beter doorverwijzen en ondernemers begeleiden naar het gemeentelijk dienstverleningsaanbod. Spreek met elkaar af wat je doet als je signalen van geldproblemen opvangt. Maak bijvoorbeeld een checklist waarmee je snel kan bepalen waaraan een ondernemer behoefte heeft.

Geldfit zakelijk/de Nederlandse Schuldhulproute

Een nieuwe en laagdrempelige manier om ondernemers te bereiken is Geldfit Zakelijk. Dat is een speciaal op ondernemers gerichte uitbreiding van de Nederlandse Schuldhulproute (NSR). In de NSR zorgen publieke en private partners (zoals banken en verzekeraars) samen voor vroegsignalering van mensen met financiële problemen en verwijzing naar passende hulp. Bij Geldfit Zakelijk kan de hulp bestaan uit zelfhulp, een online vraagbaak, coaching van oud- of mede-ondernemers en doorverwijzing naar gemeenteloketten voor ondernemers met financiële problemen.

Gemeenten die al aangesloten zijn bij de NSR krijgen deze extra afslag voor ondernemers er automatisch bij. Wel moeten ze nieuwe afspraken maken om te zorgen dat ondernemers naar het juiste loket doorverwezen worden. Als ze ook willen dat ondernemers in hun gemeente geholpen kunnen worden door MKB Doorgaan moeten ze daar ook aan meebetalen. Geldfit Zakelijk staat niet op zichzelf, maar maakt deel uit van het totale pakket van de NSR. Gemeenten kunnen het dus alleen in combinatie met de routes voor particulieren afnemen.

Zet vrijwilligers in

Vrijwilligers met kennis van zaken kunnen een grote bijdrage leveren aan het helpen van ondernemers met schulden. Ze kunnen ondernemers begeleiden of samen zoeken naar de oorzaken van de schulden en naar manieren om herhaling te voorkomen. Zo zet **Stichting Ondernemersklankbord** regionale teams in met oud-ondernemers, managers en specialisten uit het bedrijfsleven als vrijwillige adviseurs. Kijk hoe je zo iets in jouw lokale of regionale situatie kunt organiseren en welke organisaties daarbij een rol kunnen spelen.

5. De dienstverlening effectief inrichten: wat werkt?

Wat werkt het beste om ondernemers met schulden te helpen? Dit hoofdstuk geeft daarvoor tips, adviezen en voorbeelden uit de praktijk.

We zetten een paar werkzame elementen van een effectieve dienstverlening voor ondernemers met schulden op een rijtje.

Maak een duidelijke routekaart

Breng je eigen dienstverleningsproces in kaart en werk dit uit in bijvoorbeeld een flyer. Dat maakt aan iedereen die binnen de gemeente te maken krijgt met schuldhulp voor ondernemers duidelijk welke stappen er kunnen of moeten worden gezet. Laat zien bij wie een ondernemer terecht kan binnen de gemeente, maar ook met welke partij je op welk onderdeel samenwerkt en naar wie je doorverwijst. Zo'n routekaart helpt ook de consulent van de gemeente om een aanpak te kiezen en geeft de ondernemer inzicht in de diverse opties.

Promoot een vrijblijvend adviesgesprek

Als het eerste adviesgesprek vrijblijvend is, verlaagt dat de drempel voor de ondernemer. In dat gesprek kan een specialist van de gemeente of een externe partij de ondernemer informeren over de mogelijkheden van schuldhulp. Bij een doorstarter wordt de levensvatbaarheid in relatie tot de Bbz-regeling (Bbz-krediet of Bbz-levensonderhoud) uitvoerig besproken. Kan Bbz leiden tot het volledig aflossen of saneren van schulden?

Voor ondernemers die niet in aanmerking komen voor het Bbz worden alternatieven besproken om uit de financiële problemen te komen. Bij voorkeur met behoud van de onderneming. Ondernemers hebben vaak een te rooskleurig beeld van de levensvatbaarheid van hun onderneming. Tijdens het adviesgesprek krijgen ze een realistisch advies. Dat voorkomt dat ze beginnen aan een langdurig Bbz-traject dat uitloopt in een afwijzing. Bedenk dat je als gemeente ondernemers geen beslissingen kunt opleggen of keuzes kunt afdwingen. Je kunt wel gedegen adviseren en helpen tot een goed afgewogen en gemotiveerde keuze te komen.

Bied ondernemers een boekhoudfaciliteit

Om bij een schuldhulpverleningstraject een goed beeld te krijgen van de financiële situatie van de ondernemer is het cruciaal dat de boekhouding op orde is. Ook als de ondernemer daar geen geld voor heeft (bij schulden is het vaak de accountant/boekhouder die als eerste niet meer betaald wordt). Soms werkt de accountant/boekhouder (zonder voorafgaande betaling) niet mee aan het sluiten van de boekjaren. Dan is het belangrijk dat je een boekhoudfaciliteit beschikbaar stelt, binnen de gemeente of via een externe partij.

Zet budgetcoaches in tijdens het traject

Schakel gedurende het traject (van sanering of doorstart) zo nodig een budgetcoach in. Die helpt de ondernemer om meer inzicht te krijgen in privé-uitgaven en om een reëel privé-budget op te stellen. Een budgetcoach ondersteunt ook gedragsverandering, onder meer bij het bijhouden van de boekhouding. Ook deze dienstverlening helpt de ondernemer om het traject vol te houden.

Help ondernemers financieel gezond te worden en te blijven

Ondernemers kunnen soms in de geldproblemen raken door omstandigheden waar ze weinig of niets

aan kunnen doen. Dat heeft de coronacrisis meer dan duidelijk gemaakt. Maar er zijn ook zaken waar ondernemers wel zelf invloed op hebben. Als gemeente kun je hen ondersteunen om zelf alles te doen om schulden te voorkomen. Investeer in preventie. Meer hierover in hoofdstuk 6.

Maak gebruik van alle kennis en kunde van partners

Als gemeente hoef je het wiel niet zelf uit te vinden. Profiteer van de kennis en ervaring van partners. We zetten er een paar op een rijtje:

Dienstverlening voor ondernemers met financiële problemen en uitvoering van het Bbz

- [VNG](#)
- [Divosa](#)

Vroegsignalering

- [MKB Doorgaan](#)
- [Geldfit zakelijk](#)

Begeleiding van ondernemers

- [Over Rood](#)
- [De Nederlandse Zaak](#)

Schuldhelpverlening voor ondernemers

Sommige leden van de NVVK, de branchevereniging voor schuldhulpverlening, sociaal bankieren en bewindvoering, bieden schuldhulpverlening aan ondernemers aan:

Coöperatieve [Vereniging SVF Nederland](#) u.a. (landelijk)

[Gemeente Zwolle, team Schuldienstverlening & Ondernemers](#) (regionaal)

[Kram & Meersma](#) (landelijk)

[Okkerse & Schop Advocaten](#) (landelijk/regionaal)

[Regionale Organisatie Zelfstandigen \(ROZ\)](#) (regionaal)

[Right & Bright](#) (regionaal)

[Zuidweg & Partners](#) (landelijk)

Opleidingen

Verschillende organisaties bieden opleidingen schuldhulpverlening, bijvoorbeeld:

- [Bender](#)
- [Kerckebosch](#)
- [Zuidweg & Partners](#)

Voorbeelden uit het land

De Kempenstreek

Intergemeentelijke Sociale Dienst de Kempen helpt ondernemers gebruik te maken van de ondernemersregelingen. Lees over hun aanpak op de [website van VNG Realisatie](#).

Komuitjeschuld.nl

De [website van de campagne Kom uit je Schuld](#) biedt gemeenten campagnemateriaal om ondernemers te wijzen op de hulp die de gemeente kan bieden.

Arnhem

De [Arnhemse rechtbank helpt bij het opsporen van schulden](#).

Geldloket Amersfoort

Het [Geldloket in Amersfoort](#) biedt gratis en onafhankelijk advies via een fysieke winkel in de stad, een chatmogelijkheid en een avondspreekuur.

ROZ (Regionale Organisatie Zelfstandigen)

[ROZ](#) biedt sinds 2010 schuldhulpverlening aan ondernemers in opdracht van bijna alle gemeenten in Twente en de Achterhoek.

6. Het belang van preventie

Wat kan je als gemeente preventief doen zodat ondernemers financieel gezond blijven en geen schulden maken? Dit hoofdstuk laat zien hoe je ondernemers met beginnende schulden of kans op schulden kunnen helpen.

Je kan ondernemers ondersteunen bij het krijgen van financieel overzicht en het aanleren van ondernemersvaardigheden. Verder kan je ze doorverwijzen naar ondersteuningsmogelijkheden van andere organisaties.

Help ondernemers financieel overzicht krijgen

Overzicht over de eigen financiële situatie is een belangrijke voorwaarde voor financiële gezondheid. Zeker voor ondernemers, want die hebben vaak onregelmatige inkomsten. Het vergt discipline en kennis om goede inschattingen te maken van de inkomsten die nodig zijn om rond te kunnen komen en noodzakelijke uitgaven (zoals huur of hypotheek, andere vaste lasten of kleding) te kunnen betalen. Schulden zijn te voorkomen als ondernemers eerder inzien dat ze het met een bepaald inkomen uit de onderneming privé niet redden. Ze kunnen dan eerder maatregelen nemen en hulp zoeken.

Hulpmiddelen voor financieel overzicht

Je kunt als gemeente nuttige publicaties op de website onder de aandacht brengen bij ondernemers, bijvoorbeeld de volgende:

- Het **Geldboek voor ondernemers** geeft tips om privé- en zakelijke financiën te scheiden. Deze publicatie van het Nibud, het ministerie van Economische Zaken, Zuidweg & Partners en de Kamer van Koophandel zet ook de regelingen en tegemoetkomingen op een rij waar ondernemers gebruik van kunnen maken.
- Het **Geldplan voor zzp'ers** is een online stappenplan van het Nibud waarmee zzp'ers systematisch en doelgericht hun geldzaken in beeld kunnen brengen. Met het inzicht dat het Geldplan geeft in risico's kunnen ondernemers hun kans op financiële problemen verkleinen.

Leer ondernemers ondernemersvaardigheden aan

Startende ondernemers hebben meer kans van slagen met een ondernemingsplan, een goede boekhouding en een gezonde financiële basis. Daarvoor zijn vaardigheden als budgetteren, risico's durven nemen, keuzes maken en acquireren essentieel. Maar ondernemers moeten ook bedreven zijn in betalingsregelingen treffen en incassobeleid voeren. Ook voor gevestigde ondernemers is dat essentieel. Trainingen en begeleidingsprogramma's met belangrijke basisvaardigheden kunnen starters voor veel financiële problemen behoeden en voorkomen dat gevestigde ondernemers opnieuw in de problemen komen.

Verwijs door naar andere ondersteuningsmogelijkheden

Zorg met een goede sociale kaart voor een overzicht van organisaties waar een ondernemer terecht kan voor advies en hulp, zoals de Kamer van Koophandel en UWV.

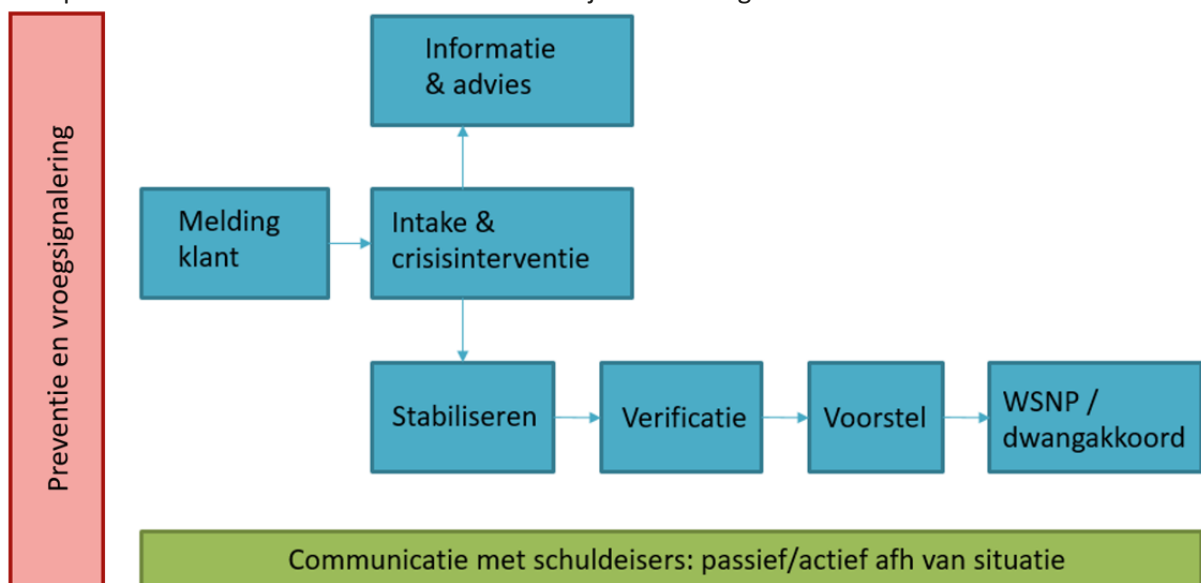
Tips om schuldpreventie voor ondernemers vorm te geven

- Zorg voor een stappenplan en afstemming met ketenpartners. Wie doet wat in welk geval? Wanneer verwijst je door?
- Overweeg het openstellen van het gemeentelijk minimabeleid voor ondernemers.

7. Uitvoering: het schuldhulptraject voor ondernemers

Als je schuldhulp voor ondernemers zelf gaat organiseren, hoe ziet een traject er dan uit? Welke mogelijkheden zijn er om de ondernemer te helpen? In dit hoofdstuk staan we stil bij alle fasen van een traject.

De processtappen bij schuldhulp voor ondernemers zijn grotendeels hetzelfde als die bij schuldhulp voor particulieren. Het verschil zit in de inhoudelijke uitvoering.

Processchema traject volgens de NVVK-richtlijnen

Melding

Bij de melding zijn de volgende aandachtspunten:

- Zorg ervoor dat een ondernemer met schulden zich op allerlei manieren kan melden bij je gemeente. Bijvoorbeeld met een contactformulier, per mail en telefonisch.
- Kijk bij een melding direct wat iemand nodig heeft: alleen schuldhulp voor ondernemers, alleen Bbz of beide.

Intake en crisisinterventie

De volgende stap is een intakegesprek en het aanpakken van acute problemen.

Intake

Bij de intake staat het menselijke aspect voorop. Vraag hoe het gaat en bied een luisterend oor. Stel in het gesprek de volgende vragen:

- Hoe hoog zijn de schulden?
- Hoe zijn ze ontstaan?
- Wie zijn de schuldeisers?

- Hoe gaat het met het bedrijf?
- Is de opdrachtenportefeuille gevuld?
- Wat is de prognose van omzet en kosten?
- Kan de ondernemer privé nog de vaste lasten betalen?

Geef verder uitleg over het traject van schuldhulp: wat zijn de mogelijkheden en voorwaarden.

Aandachtspunten bij de intake

- Om een goede gesprekspartner te zijn is het belangrijk om affiniteit te hebben met de doelgroep ondernemers.
- Ook een open houding en inlevingsvermogen zijn cruciaal voor goed contact.
- Zorg ervoor dat de ondernemer zich gehoord voelt en (ver)oordeel niet.
- Schep een vertrouwensband.
- Zeg het in het eerste gesprek eerlijk als je iets niet weet.
- Verwijs zo nodig door en zorg daarbij voor een warme overdracht.
- Zorg voor een persoonlijke aanpak op maat.

Het oplossen van schulden vraagt om gedragsverandering van de ondernemer. Houd er rekening mee dat dergelijke veranderingen zich niet in een keer voltrekken, maar in fases verlopen:

Crisisinterventie

Denk bei Crisisintervention unter anderem an das Folgende:

- Greife ein, wenn du als Schuldendienstleister, wenn zum Beispiel die Zwangsversteigerung oder die Energieabschaltung droht. Nimm Kontakt mit den betreffenden Organisationen auf und versuche Maßnahmen zu ergreifen.
- Gehe nach, ob du mit dem Bbz sorgen für Einkommensersatzung, um Ruhe zu schaffen.

Information und Rat

Sometimes can an entrepreneur solve their financial problems largely on their own. In such a case you can help them with:

- budget advice (where you separate business and private)
- help with reserves for creditors

If the entrepreneur still can't get out on their own, you can always get in touch again. In that case you may have to start a debt relief process.

Stabilisieren

If an entrepreneur really needs help, the first step is to get an overview and insight into their full financial situation:

- Bepaal via een onderzoek of de onderneming levensvatbaar is.
- Verzamel alle gegevens, zoals bankafschriften, aangiftes, vermogen en zakelijke en privécontracten.
- Zet de zakelijke en privéinkomsten op een rij.
- Neem eventueel contact op met schuldeisers.
- Geef een toelichting op de algemene voorwaarden van schuldhulp.
- Sluit een schuldregelingsovereenkomst af en maak een plan van aanpak.
- Maak afspraken met de ondernemer over de betaling van vaste lasten.

Als het bedrijf niet levensvatbaar blijkt, adviseer je de ondernemer het te beëindigen en begeleid je daarbij:

- Leg uit wat de ondernemer zakelijk moet afronden, zoals de huur opzeggen of het bedrijfspand verkopen, personeel ontslaan en leasecontracten of zakelijke verzekeringen opzeggen.
- Zorg dat de ondernemer een uitkering aanvraagt en op zoek gaat naar werk.

Zorg dat de dienstverlening voor ondernemers binnen de gemeente bekend is. Ondernemers naar een kredietbank of naar particuliere schuldhulp verwijzen is niet juist. Zorg ook dat deze instanties goed verwijzen, mocht een ondernemer onjuist verwezen worden of er zelf aankloppen.

Verificatie

De volgende stap is om het saldo op te vragen bij schuldeisers. Denk daarbij aan het volgende:

- Vraag de schuldeisers om geduld.
- Stuur het schuldenoverzicht als het compleet is naar de ondernemer voor akkoord.

Voorstel schuldhulpverlening

Nu volgt het voorstel voor de eigenlijke schuldhulpverlening. Daarvoor zijn bij een levensvatbaar bedrijf 4 mogelijkheden:

- Betalingsregelingen
- Sanering
- Schuldbemiddeling
- herfinanciering

Bied al die opties ook aan. Schuldhulp is meer dan het Bbz. Met maatwerk maak je de kans op succes van de schulphulp zo groot mogelijk. Herfinanciering komt relatief weinig voor; vaak wordt een deel van de schulden gesaneerd. De andere drie opties lichten we nader toe.

Betalingsregelingen

Voor deze optie kies je wanneer de ondernemer na betaling van alle vaste lasten en kosten voldoende geld overhoudt voor betalingsregelingen met schuldeisers. Het uitgangspunt hierbij is dat de ondernemer de schulden 100% terugbetaalt.

Sanering

Als een betalingsregeling niet mogelijk is, kan je kiezen voor sanering.

- De ondernemer moet dan een bedrag beschikbaar hebben (bijvoorbeeld via het Bbz, afkoop van verzekeringen of een lening van derden) waarmee hij de schuldeisers een betalingsvoorstel kan doen: een eenmalige betaling tegen finale kwijting.
- Als de schuldeisers akkoord gaan is de ondernemer van zijn schulden af. Het saneringsbedrag betaalt hij in maandelijkse termijnen.

Schuldbemiddeling

Als betalingsregeling noch sanering mogelijk is, kan schuldbemiddeling uitkomst bieden. Dat vraagt van de gemeente of schuldhulpverlener een actievere rol dan sanering: je moet gelden in de gaten houden, jaarlijks hercontrole doen, tussentijds contact onderhouden met de ondernemer en schuldeisers en de privé situatieondernemer in de gaten blijven houden, bijvoorbeeld bij een scheiding.

- Bereken aan de hand van de persoonlijke situatie van de ondernemer de afloscapaciteit. Houd daarbij rekening met vaste lasten. De ondernemer leeft op bijstandsniveau.
- Doe de schuldeisers een betalingsvoorstel voor een periode van 3-5 jaar.
- Als de schuldeisers akkoord zijn, reserveert de ondernemer maandelijks afloscapaciteit.
- Doe jaarlijks hercontrole waarbij je nagaat of de ondernemer de juiste bedragen reserveert. Betaal de gereserveerde bedragen uit aan schuldeisers en bepaal de nieuwe afloscapaciteit.

Na 3-5 jaar rond je de schuldbemiddeling af. De ondernemer is dan schuldenvrij.

Niet akkoord?

Soms gaan schuldeisers niet akkoord met een sanering of schuldbemiddeling. Wat zijn dan nog de opties?

- Overweeg een verzoekschrift dwangakkoord in te dienen bij de rechtbank, afhankelijk van het aantal weigerende schuldeisers en de hoogte van de vorderingen.
- Bekijk of de ondernemer in aanmerking komt voor een wettelijke schuldregeling (Wsnp):
- Adviseer de ondernemer het bedrijf te blijven voortzetten totdat je hebt overlegd met de bewindvoerder van de Wsnp.
- Als de ondernemer gebruikmaakt van het Bbz moet de gemeente besluiten om dat al dan niet te handhaven na toelating tot de Wsnp zodat er alsnog een sanering kan komen.

Faillissement

In sommige gevallen is faillissement toch niet te voorkomen. Dan kun je nog het volgende doen:

- Neem na de faillissementsaanvraag contact op met schuldeisers voor uitstel, onderzoek de financiële situatie en breng advies uit aan de schuldeisers om al dan niet aan te sturen op een faillissement.
- Als het faillissement is uitgesproken is er nog een aandachtspunt voor gemeente. Als de curator oordeelt dat het bedrijf toch een doorstart kan maken, dan moet ergens geld vandaan komen om schulden te saneren. In dat geval kan een beroep op het Bbz een mogelijkheid zijn binnen een faillissement.

Nazorg

Neem, bijvoorbeeld drie maanden na de afronding van de schuldregeling, contact op met de ondernemer en vraag hoe het gaat.

- Is het budget nog op orde?

- Hoe gaat het bedrijfsmatig (met de inning van facturen en opdrachten)?
- Is er coaching nodig op onderdelen?

Maak indien gewenst afspraken om de nazorg langer voort te zetten, bijvoorbeeld in de vorm van budgetcoaching. Blijf voor de ondernemer ook als sparringpartner bereikbaar.

In de praktijk: gemeente Tilburg

'Komt u maar terug als uw bedrijf is uitgeschreven bij de Kamer van Koophandel', kregen ondernemers met schulden nog weleens te horen als ze aanklopten bij de gemeente.

Sommige gemeenten zagen schuldhulp aan ondernemers niet als hun taak en zij werden daarin bevestigd door een onduidelijkheid in de wet.

Bij haar vertrek als staatssecretaris van Sociale Zaken was Tamara van Ark klip-en-klaar: gemeenten moeten schuldhulp bieden aan álle burgers, dus ook aan ondernemers. Op 1 januari 2021 wordt de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening met dat doel aangepast. Met de wetwijziging wil Van Ark twee dingen bereiken:

1. Een betere ontsluiting van persoonsgegevens als middel om schuldhulpverlening effectiever te maken, met inachtneming van de kaders van de Algemene Verordening Gegevensbescherming. Gemeenten kunnen voortaan via overeenkomsten met relevante partners veel meer doen om mensen met schulden vroeg op het spoor te komen.
2. De onduidelijkheid opheffen in de oorspronkelijke toelichting op de Wgs uit 2010. Die onduidelijkheid betref de toegang van zelfstandigen tot schuldhulpverlening. De verduidelijking draagt bij aan brede toegang tot schuldhulpverlening, ook voor ondernemers.

In de praktijk bieden echter nog lang niet alle gemeenten deze dienstverlening. Een kijkje bij de gemeente Tilburg, waar de afdeling schuldhulpverlening zich richt op kleine zelfstandigen.

Joke de Kock, manager schuldhulpverlening: 'Ondernemers zijn een ander menstype'

In Tilburg geven ze al sinds 2012 financiële begeleiding aan zelfstandigen. In die tijd, vlak na de vorige economische crisis, groeide het aantal zelfstandigen sterk.

“Daartussen zaten ook mensen die eigenlijk geen eigen baas wilden zijn. Postbezorgers en thuiszorgmedewerkers bijvoorbeeld die eerst in loondienst werkten en min of meer gedwongen werden om verder te gaan als zzp’er. Onze gemeenteraad heeft toen gezegd: ‘Deze mensen zijn vaak heel goed in hun vak, maar minder in het financiële deel. Help hen daarbij.’”, zegt manager schuldhulpverlening Joke de Kock.

Kleine zelfstandigen

De afdeling schuldhulpverlening van de gemeente Tilburg richt zich enkel op kleine zelfstandigen: eenmanszaken, vennootschappen onder firma en zzp’ers met hooguit één medewerker. De eigenaren van grotere bedrijven die in financiële problemen raken, worden doorverwezen naar het loket voor ondernemersadvies op het stadhuis.

“Schuldhulp aan grotere bedrijven is een andere tak van sport. Situaties met personeel en meerdere bedrijfseigenaren zijn complex. Ondernemersadvies beoordeelt ook de levensvatbaarheid van een bedrijf of laat dit beoordelen door een extern onderzoeksbureau. Daarbij spelen onder meer marktonderzoek en vestigingsvergunningen een rol.”

Als zo’n groter bedrijf niet levensvatbaar blijkt te zijn en de ondernemer na het stoppen eindigt met een restschuld, komt hij weer bij de afdeling schuldhulpverlening terecht. “Dan is het weer een particulier.” De twee diensten werken nauw samen, benadrukt ze. “Iedere drie weken hebben we casusoverleg met Ondernemersadvies. We leren van en aan elkaar, met als doel het beste te doen voor de zelfstandige die hulp vraagt.”

Geld reserveren

De schuldhulpverleners van De Kock brengen de schulden in kaart, zorgen voor overzicht in de financiële situatie en leren de zelfstandigen hoe ze hun geld moeten beheren. “Talloze zelfstandigen weten niet dat ze moeten reserveren voor de inkomstenbelasting, de btw en de verzekeringen. Of dat ze geld opzij moeten zetten voor risico’s als ziekte en tijden met minder werk. Zeker zelfstandigen die veel cash betaald krijgen, trappen gauw in deze valkuil. Dan gaat het verdiende geld er zo weer uit.”

Het komt regelmatig voor dat zelfstandigen in het nauw al een paar jaar geen belastingaangifte meer hebben gedaan. Zij krijgen dan een ambtelijke aanslag van de Belastingdienst. “Die is soms veel te hoog. De enige oplossing is dan: aangifte doen. Maar als de boekhouder al lange tijd niet betaald is, doet hij de inkomstenbelasting niet meer. En dan ontstaat er een vicieuze cirkel.”

In Tilburg brengt een oud-accountant de boekhoudingen kosteloos op orde. “Daar hebben we geluk mee. Dit kost anders zo 1.500 of 2.000 euro per boekhouding, wat allemaal uit de bijzondere bijstand

zou moeten komen.” De gemeente biedt ondernemers ook een budgetcursus aan. “In een workshop leggen we uit hoe het huishoudboekje van een zzp’er eruitziet, hoe je de zakelijke en privéadministratie scheidt en hoe het zit met reserveren, budgetteren en verzekeren.”

Schuldenregeling

Indien nodig zet de afdeling een schuldenregeling op. “Stel dat je weet dat iemand 40 uur in de week werkt voor drie bedrijven en je kent het uurloon en de vaste lasten. Dan kun je de afloscapaciteit per maand berekenen. Vervolgens gaan we in overleg met de schuldeisers om een regeling te treffen. Voor de zelfstandige duurt zo’n traject drie jaar; daarna is hij schuldevrij.”

Soms komt de zelfstandige in aanmerking voor een Bbz-krediet om de schulden mee af te lossen. Een alternatief is een saneringskrediet van de kredietbank. “De hoogte van dit krediet hangt af van de aflossingscapaciteit. Die moet voldoende zijn om het totale bedrag plus rente in drie jaar af te betalen. Met het krediet betaalt de kredietbank de schuldeisers in één keer af. De zelfstandige heeft dan dus alleen nog de kredietbank als schuldeiser. En na aflossing van het saneringskrediet is hij schuldevrij.”

De gemeente Tilburg staat borg voor de ondernemer bij de kredietbank. Die borgstelling bedraagt maximaal 17.000 euro. “Als er een groter saneringskrediet nodig is, dan laten wij door de collega’s van Ondernemersadvies de levensvatbaarheid van het bedrijf beoordelen.”

Een belangrijke schuldeiser is de Belastingdienst. Die accepteert in de praktijk alleen constructies waarin de belastingschuld in één keer wordt afgelost met een sanerings- of Bbz-krediet. “De Belastingdienst gaat nooit akkoord met een prognosevoorstel, waarbij de schuld in maandelijkse termijnen wordt afbetaald. Dat is lastig.”

Integrale blik

De afdeling voorziet verder in algemene ondernemersadviezen. “Daarbij komen vragen aan de orde als: wat is je ambitie? Welke zekerheden heb je nodig? Welke risico’s loop je? Hoeveel werk kan je aan? Werk je met je hoofd of met je lichaam? Hoe zit het met arbeidsongeschiktheid en pensioen?”

De gemeente nodigt ook altijd de partner uit voor die gesprekken. Dit om een integrale benadering mogelijk te maken. “Vaak drijft de ene partner de zaak en doet de andere de administratie. Maar ook als dat niet zo is, ervaren beide partners in een zzp-constructie de gevolgen van financiële problemen of schulden. Wij willen dus weten wat er speelt, ook privé. Soms dragen huwelijksperikelen, een depressie of opvoedvraagstukken bij aan de problemen. Als we dat niet weten, kunnen we geen goed plan maken.”

Echte zelfstandigen

De doelgroep is heel divers, merken ze in Tilburg. “Aan de ene kant van het spectrum zien we mensen die de basisschool niet hebben afgemaakt, uitstekende vaklui, die weinig kaas hebben gegeten van boekhouding en administratie. Aan de andere kant staan hoogopgeleide mensen met een leuk idee, maar die niet in staat zijn om dat idee tot wasdom te brengen. En alles wat daartussen zit. Dat betekent dat je steeds opnieuw heel goed moet kijken wie je nu precies voor je hebt.”

De Kock maakt ook onderscheid tussen ‘echte’ zelfstandigen en mensen met een verkapt dienstverband. “Deze twee groepen verschillen van elkaar in de omgang met geld en risico’s. Ondernemende zelfstandigen zijn vaak creatief en proberen graag nieuwe dingen uit. Dat kun je niet vergelijken met een kapper die na jaren loondienst een salon aan huis heeft.”

De schuldhulpverleners vragen dan ook uitgebreid naar de redenen van de klant om voor zichzelf te beginnen. “Zij tonen echte belangstelling in iemands ambities en drijfveren. In het ene geval is de dienstverlening ook anders dan in het andere. Bij schijnzelfstandigen gaat het vooral om het structureren van inkomsten, uitgaven en reserveringen voor belastingen. Bij ondernemende zelfstandigen proberen we inzicht te geven in de kansen en risico’s.”

Ander menstype

De Kock benadrukt dat zelfstandigen een ander menstype zijn dan werknemers en uitkeringsgerechtigden. “Het zijn vrije geesten, mensen die altijd plannen en ideeën hebben. En doorgaans weinig tijd. Zo komt de gemiddelde zzp’er echt niet zes keer naar de gemeente voor een budgetcursus. Vandaar dat we daar een ander model voor hebben bedacht: onze cursus voor zzp’ers, met een klein groepje gelijkgestemden, is eenmalig en duurt maar 2,5 uur.”

Als succesfactor noemt zij: schuldhelpverleners die feeling met zelfstandigen hebben. “Ik heb medewerkers gehad die na een paar maanden zeiden: die ondernemers met hun rare plannen en ingewikkelde boekhoudingen, niks voor mij. Prima, je moet er geen mensen neerzetten die er geen lol in hebben. Een van onze medewerkers runt naast het werk zelf ook een bedrijfje. Nou, die vindt het prachtig om met andere ondernemers van gedachten te wisselen. Die begrijpt dat iemand zestig uur per week werkt om vooruit te komen. De medewerkers moeten het ondernemerschap dus zelf ook een beetje in zich hebben. En tegelijk gestructureerd kunnen werken. Mee dromen, maar ook realistisch blijven. Inderdaad, dat is best een bijzondere combinatie.”

Wethouder Esmah Lahlah: ‘Je krijgt maar één kans om het goed te doen’

“Ondernemers dragen bij aan een vitale stad en werkgelegenheid voor de inwoners. Ze zorgen ook voor innovatie en creativiteit. Belangrijk dus om er als gemeente voor hen te zijn, in goede én in slechte tijden.

Als ze starten, kunnen ze bij ons terecht voor advies over financiële, bedrijfskundige en organisatorische zaken.

Schuldhelpverlening aan ondernemers is geslaagd als het maatwerk is. In het ene geval lukt het om de schulden het hoofd bieden en ontstaat er nieuw perspectief. Maar soms is de onderneming niet levensvatbaar en is het beter om deze op een verantwoorde manier te beëindigen. Met elkaar zoeken we de beste oplossing uit een breed palet aan dienstverlening.

Een andere voorwaarde is dat ondernemers met financiële problemen de gemeente weten te vinden. Het valt niet mee om hulp te zoeken als je niet weet waar je moet zijn. Het is belangrijk dat alle gemeentelijke afdelingen die betrokken zijn bij ondernemers, op de hoogte zijn van de mogelijkheden voor schuldhelpverlening. Ik wil dat zij samenwerken en hun kennis delen.

De meeste zelfstandigen willen het zelf rooien. Zij schamen zich als dat niet lukt vanwege schulden. Een van de weinige goede kanten van corona is dat veel ondernemers nu in hetzelfde schuitje zitten; dat kan de drempel wellicht wat verlagen. Als een ondernemer hulp vraagt, doet hij dit doorgaans maar één keer. Als gemeente krijg je dus ook maar één keer de kans om het goed te doen. Want als je het verpest, komt iemand niet meer terug. Kortom: pak dat moment.”

Tips voor gemeenten:

Kies medewerkers die verstand hebben van fiscale zaken en er lol in hebben met zelfstandigen om te gaan. Maak onderscheid tussen ‘echte’ zzp’ers en zzp’ers met een verkapt dienstverband. Zie in dat ondernemers anders in elkaar zitten dan mensen in loondienst. Vraag door, breng de specifieke situatie van de zelfstandige in kaart. Nodig ook de partner uit voor de gesprekken.

Schuldhulpverlener Roy Wong: 'Alle ondernemers in spe verplicht op financiële cursus'

Eigenlijk vindt Roy Wong, schuldhulpverlener bij de gemeente Tilburg, dat het veel te gemakkelijk is in Nederland om een bedrijf te beginnen.

“Een inschrijving bij de Kamer van Koophandel is zo voor elkaar. En dan zijn mensen ineens ondernemer, zonder dat ze benul hebben van de financiële consequenties. Zo weten ze lang niet allemaal hoe het zit met reserveringen voor risico's en belastingen. Dit gebrek aan basiskennis speelt absoluut een rol bij het ontstaan van schulden. Het zou goed zijn als een financiële workshop verplicht werd voor alle zelfstandigen in spe. In Tilburg proberen we dit te realiseren door iedere ondernemer die zich meldt voor advies, in te schrijven voor de workshop over het huishoudboekje van de zzp'er.”

Stoppen of doorgaan

Zelfstandigen weten de Tilburgse schuldhulpverlening zelf te vinden of worden doorverwezen door de afdelingen Ondernemersadvies of Werk en Inkomen van de gemeente. Soms gaat het ook via de woningcorporaties in de stad. “In het kader van het Schuldenoffensief Tilburg – de aanpak van de gemeente om schulden onder inwoners terug te dringen of te voorkomen – geven zij ons de namen door van huurders met een betalingsachterstand. En ja, daar zitten dan ook weleens zelfstandigen tussen.”

Na de aanmelding begint de dienstverlening met een intakegesprek. “Dan stellen we allerlei vragen. Wat is de achtergrond, opleiding en werkervaring van de zelfstandige? Waarom is iemand ooit voor zichzelf begonnen en wat wilde hij bereiken? Welke (financiële) problemen spelen er? En, heel belangrijk: wil iemand stoppen of doorgaan met de zaak? Sommige zelfstandigen zijn al jaren aan het sappelen. De een heeft het punt bereikt dat hij er genoeg van heeft, de ander wil toch doorgaan. Soms tegen beter weten in.”

Boekhouding up-to-date

Eerste stap is te zorgen dat de boekhouding up-to-date is en dat de ondernemer 'bij' is met de belastingaangiften. Vervolgens zet de gemeente de verwachte inkomsten en vaste lasten op een rij. 'De vraag is of er nog wat overblijft voor de schuldeisers als de vaste lasten – zakelijk en privé – zijn betaald en er is gereserveerd voor de inkomstenbelasting en btw. Is het antwoord ja, dan laten wij door onze collega's van Ondernemersadvies onderzoeken of de zaak levensvatbaar is.'

Is de onderneming levensvatbaar en is er aflossingsruimte? Dan onderzoekt de afdeling of de gemeente een Bbz-krediet kan verstrekken om de schulden ineens mee af te lossen. 'De zelfstandige betaalt het krediet vervolgens in drie tot maximaal vijf jaar terug aan de gemeente. De hoogte van het krediet hangt af van de afloscapaciteit. Als het krediet niet hoog genoeg is om de schulden volledig af te lossen, dan proberen we een regeling te treffen met de schuldeisers. Dan bieden we hun een percentage aan en vragen hun om het restant kwijt te schelden.'

Maatwerk

Naast een krediet voorziet de Bbz in een uitkering voor het dagelijks levensonderhoud. Niet alle zelfstandigen met schulden komen echter in aanmerking voor de Bbz. Bijvoorbeeld omdat hun partner te veel verdient. Het doel van de gemeente Tilburg is om ook deze mensen te helpen, benadrukt Wong. 'Indien nodig proberen we een maatwerkoplossing te vinden. Daar denken we de laatste tijd veel over na. Zeker ook omdat we verwachten dat door corona de komende tijd meer ondernemers zich bij ons zullen melden. En daar zitten ongetwijfeld ook mensen tussen die niet voldoen aan de voorwaarden van de Bbz.'

Als schuldhulpverlener aan zelfstandigen moet je het optimisme van de klanten soms wat temperen, merkt Wong. 'Ondernemers zien vooral kansen en mogelijkheden. Zo van: als ik die ene opdracht binnenhaal, dan komt het allemaal goed. Dat is ook vaak de reden dat ze zich erg laat bij ons melden. Plus dat ondernemers er niet van houden om de regie aan een ander te geven. Ze hebben het liefst zelf de touwtjes in handen.'

In de praktijk: gemeente Drechtsteden

'Komt u maar terug als uw bedrijf is uitgeschreven bij de Kamer van Koophandel', kregen ondernemers met schulden nog weleens te horen als ze aanklopten bij de gemeente.

Sommige gemeenten zagen schuldhulp aan ondernemers niet als hun taak en zij werden daarin bevestigd door een onduidelijkheid in de wet.

Bij haar vertrek als staatssecretaris van Sociale Zaken was Tamara van Ark klip-en-klaar: gemeenten moeten schuldhulp bieden aan álle burgers, dus ook aan ondernemers. Op 1 januari 2021 wordt de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening met dat doel aangepast. Met de wetswijziging wil Van Ark twee dingen bereiken:

1. Een betere ontsluiting van persoonsgegevens als middel om schuldhulpverlening effectiever te maken, met inachtneming van de kaders van de Algemene Verordening Gegevensbescherming. Gemeenten kunnen voortaan via overeenkomsten met relevante partners veel meer doen om mensen met schulden vroeg op het spoor te komen.
2. De onduidelijkheid opheffen in de oorspronkelijke toelichting op de Wgs uit 2010. Die onduidelijkheid betrof de toegang van zelfstandigen tot schuldhulpverlening. De verduidelijking draagt bij aan brede toegang tot schuldhulpverlening, ook voor ondernemers.

Een kijkje bij de gemeente Dordrecht, die de schuldhulpverlening aan zelfstandigen uitbesteedt maar binnenkort wel een eigen ondernemersloket opent.

Jan Paffen, projectleider ondernemersdienstverlening Sociale Dienst Drechtsteden: ‘Als het fout gaat, gaat het vaak goed fout’

De Drechtstedengemeenten besteden de schuldhulpverlening aan ondernemers sinds jaar en dag uit aan het Regionaal Bureau Zelfstandigen (RBZ) in Rotterdam.

Dat is een ambtelijke dienst van de gemeente Rotterdam, die voor zo'n dertig gemeenten in de regio de schuldhulp aan ondernemers uitvoert. De Sociale Dienst Drechtsteden (SDD) – de regionale sociale dienst voor de gemeenten Alblasterdam, Dordrecht, Hardinxveld-Giessendam, Hendrik-Ido-Ambacht, Papendrecht, Sliedrecht en Zwijndrecht – heeft voor uitbesteding gekozen omdat het specialistische dienstverlening is.

‘Ondernemers zijn een heel ander type mens dan de reguliere klanten van de sociale dienst’, zegt Jan Paffen, projectleider ondernemersdienstverlening bij de SDD. ‘Dat heeft te maken met de aard van zelfstandig ondernemers. Normaal gesproken hebben wij te

maken met mensen die een grotere afstand tot de arbeidsmarkt hebben, bijvoorbeeld wegens een beperkte opleiding of maatschappelijke problemen. Zelfstandigen zijn veelal goed opgeleid en gewend om zelf initiatief te nemen om verder te komen. Deze doelgroep vraagt dus om een andere benadering. De nadruk ligt dan naar verwachting op financiële ondersteuning.’

Volgens Paffen kloppen ze ook niet zo gauw aan bij de gemeente. ‘Ze vinden altijd wel weer een weg om hun bedrijfsactiviteiten voort te zetten. Maar als het fout gaat, gaat het vaak goed fout. Dat komt doordat ze andere financiële risico's lopen. Betalingsachterstanden kunnen snel uitgroeien tot grote schulden, die vaak meteen een stuk hoger zijn dan bij particulieren. Al met al vraagt schuldhulp aan ondernemers fiscale, bedrijfskundige en juridische kennis waarover onze eigen ambtenaren niet beschikken. En gezien de tot nu toe kleine omvang van de doelgroep – we hebben nu circa tachtig ondernemers die een traject bij RBZ lopen en gemiddeld 250 gesprekken met ondernemers. Dat is een heel klein deel van de totale doelgroep van SDD en daarom loont het niet om hiervoor in eigen huis mensen op te leiden en vrij te maken.’

Ondernemersloket

Overigens verwacht Paffen wel dat meer ondernemers de komende tijd een beroep zullen doen op ondersteuning van de gemeente. 'Door de coronacrisis hebben steeds meer zelfstandigen het moeilijk. Bovendien gaan de steunmaatregelen van de rijksoverheid aflopen. Het wordt echt spannend als er een einde komt aan de Tozo-regeling. Dan komen ondernemers voor de keuze te staan om wel of niet door te gaan met het bedrijf. Belangrijke kwestie daarbij is of er schulden zijn en zo ja, hoe hoog die zijn.'

De verwachte toename van de hulpvraag verandert de keuze voor uitbesteding van de schuldhulpverlening niet. Wel komt er in Drechtsteden vanaf 1 januari 2021 een eigen, laagdrempelig ondernemersloket Drechtsteden. Het was de wens van de politiek om de schulddienstverlening aan ondernemers dichtbij huis te hebben, in een 'ondernemersvriendelijke' omgeving. 'Hierbij speelt ook een rol dat gemeenten vanaf 1 januari 2021 niet alleen verplicht zijn om schuldhulpverlening te bieden aan ondernemers, maar hen ook moeten ondersteunen op het gebied van bij- en omscholing en heroriëntatie op de arbeidsmarkt.'

Eén toegangspoort

Het ondernemersloket Drechtsteden is een samenwerking tussen de SDD en RBZ. Het loket wordt bemand door medewerkers van de RBZ en is de centrale toegangspoort voor zelfstandig ondernemers. Zowel online als fysiek. 'Hier bieden we het volledige palet aan dienstverlening. Voor ondernemers met schulden, is er schuldhulpverlening. Ondernemers die willen stoppen en een baan in loondienst zoeken, worden doorverwezen naar Baanbrekend Drechtsteden, ons ontwikkelbedrijf. Daar komen ze in aanmerking voor loopbaanondersteuning, scholing en coaching. En voor zelfstandigen die advies zoeken bij het ondernemen, hebben we hulp van oud-ondernemers en studenten van hogescholen. Zij helpen bijvoorbeeld bij marktonderzoek en de administratie. Vandaar ook dat het nieuwe loket wordt gevestigd in het Drechtsteden Ondernemers Centrum, een locatie met startups en kennisinstututen. Op die manier proberen we mooie combinaties te maken tussen overheid, ondernemers en onderwijs.'

Paffen hecht veel waarde aan vroegsignalering. 'De inwoners die in de Tozo-regeling zitten, hebben we actief benaderd: hoe gaat het, loop je ergens tegenaan, heb je hulp nodig? Daar kwam over het algemeen uit dat zij de financiële ondersteuning best willen, maar voor het overige liever niet bij de gemeente aankloppen. Dit past bij het beeld dat de meeste ondernemers zich schamen om hulp te vragen. Daarnaast is het plan om alle zelfstandig ondernemers in de Tozo-regeling een brief te sturen waarin we hen attenderen op het ondernemersloket en het zelftestinstrument Geldfit Zakelijk. Via dat kanaal worden zij met een specifieke online test doorgeleid naar gepaste schuldhulp.' Het nieuwe loket moet ook de nazorg vanuit de SDD beter gaan regelen. 'Veel ondernemers die zich melden, verdwijnen nu van de radar. Daarom willen we hen beter blijven volgen, door hen regelmatig te bellen met de vraag hoe het gaat.'

Niet blijven hangen

Wanneer is de dienstverlening aan zelfstandig ondernemers volgens Paffen geslaagd? 'Zelfstandigen moeten niet te lang blijven hangen in een slechtlopend bedrijf of in een schuldenpositie. Daarom is het belangrijk om hen zo snel mogelijk te helpen. Schuldhulpverlening en financiële begeleiding kunnen zorgen dat mensen ondanks hun schulden toch verder kunnen met hun bedrijf, dat er weer perspectief komt. En als het de beste optie is om te stoppen, helpen wij om het bedrijf netjes te beëindigen en begeleiden wij de mensen naar een baan. In alle gevallen is het doel om te zorgen dat de ondernemer snel zelf de regie weer terugkrijgt over leven en werk.'

Peter Heijkoop, wethouder in Dordrecht: 'Lang niet alle ondernemers passen in het traditionele beeld'

“Nederland en de regio Drechtsteden kennen steeds meer zelfstandigen. Lang niet allemaal passen ze in het traditionele beeld van de ‘ondernemer’.

Soms zijn ze zelfs tegen wil en dank voor zichzelf begonnen. De coronacrisis laat duidelijk zien dat een aanzienlijk deel van de zzp'ers kwetsbaar is. Zij lopen dus een groot risico op schulden. Bij zelfstandigen gaat het bovendien vaak om grotere schulden dan bij mensen in loondienst of met een uitkering. Bijvoorbeeld omdat ze allerlei bedrijfskredieten zijn aangegaan. De kans is dan ook groot dat het uit de hand loopt.

Redenen genoeg dus om te zorgen voor een voorziening voor schuldhulp en advies aan ondernemers. Dat doen we al geruime tijd via het RBZ in Rotterdam, maar per 1 januari 2021 hebben we een speciaal ondernemersloket in Dordrecht. De afgelopen maanden hebben we duizenden Tozo'ers de loketten zien passeren. Zij zijn geholpen met acute inkomensondersteuning, maar nu is het tijd voor meer fundamentele vragen. Is het mogelijk om mijn bedrijf te voeren zonder schulden te maken? Zijn er groeimogelijkheden? Kan ik toereikende voorzieningen treffen voor pensioen, werkloosheid en arbeidsongeschiktheid? Past het zelfstandig ondernemerschap bij mijn persoonlijkheid? Voor al dit soort vragen kunnen zij terecht bij het ondernemersloket. En indien nodig ook voor schulddienstverlening natuurlijk. We hebben er bewust voor gekozen om het ondernemersloket te vestigen op een locatie waar ondernemers graag komen. De drempel om naar het Dordrechts Ondernemers Centrum te komen, is laag. Hopelijk zorgt dit dat zij zich op tijd melden.”

Tips voor gemeenten

- Zoek aansluiting bij lokale ondernemersverenigingen. Zij kunnen de gemeentelijke schuldhulpverlening onder de aandacht brengen bij hun leden. Ook andersom zijn deze contacten waardevol. Via de ondernemersverenigingen kan de gemeente vacatures en kansrijke baanmogelijkheden doorgeven aan zelfstandigen die besluiten te stoppen.
- Positioneer de schuldhulp en/ of het ondernemersloket niet bij de sociale dienst, maar op een locatie waar ondernemers zich prettig voelen. Dit werkt drempelverlagend.
- Check bij het CBS of de Kamer van Koophandel hoeveel zelfstandigen jouw gemeente heeft. Dat geeft een idee van de omvang van de doelgroep.

- Ga na welke ondernemers het langst van de Tozo-regeling gebruik blijven maken. Dit is de groep die zich waarschijnlijk bij de gemeente gaat melden.
- Geef bekendheid aan de schuldhulpverlening voor ondernemers. Ondernemers en gemeenten zijn geen natuurlijke partners. Maak duidelijk dat het kán en dat ook ondernemers welkom zijn om over hun schulden in gesprek te gaan.
- Wees bereikbaar. Geef iedere ondernemer een vaste contactpersoon en verstrek zijn of haar directe telefoonnummer en e-mailadres.
- Nodig ondernemers uit om hun verhaal te doen. Lever maatwerk en dienstverlening die bij de ondernemer past.

Marleen Over, coördinator schulddienstverlening RBZ: 'Gereedschapskist is breder dan Bbz'

'Onze naamsbekendheid in de regio is vrij groot', zegt Marleen Over, coördinator schulddienstverlening bij het Regionaal Bureau Zelfstandigen (RBZ). Soms weten ondernemers het RBZ zelf te vinden, soms verwijst een schuldeiser of de Sociale Dienst Drechtsteden hen door.

Het RBZ houdt dagelijks spreekuur op het OnderNemerSplein van de Kamer van Koophandel in Rotterdam. 'Deze locatie hebben we met opzet gekozen: zo creëren we een sfeer waarin de ondernemer zich op zijn gemak voelt. De klantreis begint met een persoonlijk gesprek. Tijdens dit gesprek probeert een van onze twintig consultants de hulpvraag zo breed mogelijk boven tafel te krijgen. De ondernemer aanhoren en informeren, daar gaat het om.'

Slijterij of casino

De consultants vragen ook naar privé zaken. 'Het welvaren van de zaak hangt af van het welvaren van de ondernemer. Iemand die in een echtscheiding is verwickeld, heeft minder focus op het bedrijf. En als we zien dat een groot deel van de maandelijkse uitgaven naar de slijterij of het casino gaat, gaan we daarover ook het gesprek aan.'

'Belangrijk is om een overzicht te maken van de schulden, de inkomsten en de vaste lasten. Zijn alle belastingaangiften ingediend en alle mogelijke toeslagen aangevraagd? Als de ondernemer hierbij ondersteuning nodig heeft, dan zetten we de Rotterdamse Zaak in. Dit samenwerkingsverband van de Hogeschool Rotterdam, de Stichting Ondernemersklankbord en het RBZ, voorziet in hulp van oud-ondernemers en studenten. Tijdens het spreekuur blijkt geregeld dat de boekhouding niet op orde is, omdat de boekhouder schuldeiser is of standaard uitstel aanvraagt voor de belastingaangifte. Daardoor wordt weleens te laat duidelijk hoe groot de financiële problemen zijn.'

Plan van aanpak

Naar aanleiding van het spreekuurgesprek maakt de consultant een plan van aanpak. Daarin staat wat de problemen zijn en welke acties het RBZ en de zelfstandige moeten ondernemen om deze op te lossen. Bij schuldenproblematiek wordt schulddienstverlening ingezet, die bestaat uit schuldsanering, budgetbegeleiding of een combinatie van beide.

Voor ondernemers die aan de voorwaarden voldoen, biedt het Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (Bbz) mogelijk een oplossing. Bij een inkomensprobleem kan het RBZ een aanvullende Bbz-uitkering verstrekken en bij een vermogensprobleem een Bbz-krediet bieden. 'Om in aanmerking te komen voor Bbz-ondersteuning, moeten we beoordelen of de onderneming levensvatbaar is. Hiervoor maken we gebruik van drie externe bedrijfskundige bureaus.'

Problematische schulden

Bij problematische schulden verwijst het RBZ de ondernemer door naar Zuidweg & Partners. Dat bedrijf is gespecialiseerd in schuldhelpverlening aan ondernemers. 'Toont de ondernemer aan dat de financiële problemen tijdelijk zijn en dat er voldoende inkomen uit de zaak komt om van te leven en Bbz-krediet van af te betalen, dan gebruikt Zuidweg & Partners het Bbz-krediet om een regeling met de schuldeisers te treffen. Dat krediet wordt procentueel gelijk over de schuldeisers verdeeld. Gaan alle schuldeisers akkoord met de aangeboden regeling, dan betaalt de ondernemer gedurende een aantal maanden het krediet af. Daarna is de doorstart voltooid.'

Bij ondernemers die niet in aanmerking komen voor een Bbz-krediet – bijvoorbeeld omdat hun partner te veel verdient – kijkt Zuidweg & Partners of het mogelijk is om een spaarsanering op te zetten. 'Er wordt dan een prognose van de afloscapaciteit over 36 maanden aangeboden aan de schuldeisers. Gaan zij akkoord, dan krijgen ze eens per (half)jaar een deelbetaling gestort.' Budgetbegeleiding staat ook op de menukaart van Zuidweg & Partners. 'Dan wordt de ondernemer een half jaar gecoacht: hoe scheid ik zakelijk en privé-geld, waar geef ik het aan uit en waar kan ik besparen?'

Bedrijfsbeëindiging

Als het bedrijf niet levensvatbaar is, dan adviseert het RBZ de ondernemer om toe te werken naar bedrijfsbeëindiging. 'Onder de voorwaarde dat de ondernemer zo snel mogelijk stopt, krijgt hij indien nodig een Bbz-uitkering om in zijn levensonderhoud te voorzien. Daarna kan dit een reguliere bijstandsuitkering worden. Liever zien we dat iemand natuurlijk een baan in loondienst vindt, eventueel via Baanbrekend Drechtsteden.'

Lang niet alle zelfstandigen staan meteen open voor bedrijfsbeëindiging. 'De onderneming is hun alles, hun kindje. Dat is begrijpelijk. Aan ons dan de taak om duidelijk te maken dat het netjes afronden van de zaak voor iedereen het beste is. Voor op de eerste plaats de ondernemer zelf, maar zeker ook voor andere partijen. Uiteindelijk zien de meeste ondernemers dat in en kunnen ze zich weer richten op de toekomst.'

Aan de slag met bedrijfsvoering

Voor inhoudelijke ondersteuning verwijst het RBZ ondernemers door naar De Rotterdamse Zaak. 'Samen met een student commerciële of bedrijfseconomie van de Hogeschool Rotterdam en een ervaren oud-ondernemer van het Ondernemersklankbord gaan zij bijvoorbeeld aan de slag met hun administratie, bedrijfsvoering of bijvoorbeeld het maken van een doorstartplan. Zij kunnen daar inhoudelijk praten over hun zaak en het ondernemerschap: hoe verbreed je je aanbod en doelgroep, marktonderzoek, hoe verbeter je de verhouding tussen omzet en winst, hoe regel ik mijn administratie, hoe word je een goede ondernemer?'

Over benadrukt dat de gereedschapskist van de gemeente meer omvat dan het Bbz. 'Het is zonde om alleen gebruik te maken van het Bbz. Want dan vallen de ondernemers die niet voldoen aan de Bbz-voorwaarden buiten de boot. Ons aanbod aan dienstverlening is breed. Zo staan Zuidweg & Partners en De Rotterdamse Zaak ook open voor ondernemers die niet in aanmerking komen voor het Bbz. Het is een goede ontwikkeling dat het concept van De Rotterdamse Zaak inmiddels bij meerdere gemeenten is uitgezet. Zo bestaan onder meer De Friese Zaak en De Gelderse Zaak.'

Vaste consulent, directe contactgegevens

Een paar weken na het persoonlijke gesprek belt het RBZ de zelfstandige om te vragen hoe het staat met de uitvoering van het plan van aanpak. 'Als de hulpvraag dan naar tevredenheid is beantwoord, laten we de klant los. Mochten er toch weer problemen ontstaan, dan kan de ondernemer weer contact met ons opnemen. Elke ondernemer krijgt namelijk een vaste consulent en de directe contactgegevens.'

Ondernemers wachten vaak tot het allerlaatste moment om naar de gemeente te gaan, merkt Over. 'Zo vaak hoor ik: ik wil mijn hand niet ophouden. En dan denk ik: was maar een half jaar eerder gekomen. En niet pas als de maximale kredietlimiet is bereikt en als er incassobureaus en deurwaarders in het spel zijn. Ik hoop dat het nieuwe ondernemersloket in Dordrecht deze drempel straks kan verlagen.'

In de praktijk: gemeente Zwolle

De gemeente Zwolle wil álle ondernemers met financiële problemen bedienen.

Schuldhelp aan ondernemers geen taak van gemeenten? Op 1 januari 2021 is de Wet gemeentelijke schuldhelpverlening aangepast om dit misverstand uit de wereld te helpen. In de praktijk bieden echter nog lang niet alle gemeenten deze dienstverlening. Een kijkje in Zwolle, dat álle ondernemers met financiële problemen wil bedienen.

Hennie Duteweert, afdelingshoofd Inkomensondersteuning: 'Zwolle is er klaar voor'

Zwolle heeft alle zaken rond de financiën van de inwoners ondergebracht in één afdeling: uitkeringen, minimabeleid, schuldhulpverlening, Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) en terugvordering en verhaal.

'Dit is kenmerkend voor onze gemeente', zegt Hennie Duteweert, afdelingshoofd Inkomensondersteuning bij de gemeente Zwolle, oud-bestuurslid van de NVVK en voorzitter van de raad van toezicht van de Nederlandse Schuldhulproute (NSR). 'Het voordeel van deze manier van organiseren is dat de lijnen kort zijn. De collega's overleggen voortdurend en stemmen het beleid en de instructies onderling af. Bijvoorbeeld: is het verstandig om te gaan terugvorderen als iemand in de schuldhulpverlening zit?'

Regionaal Bureau Zelfstandigen

Het Regionaal bureau zelfstandigen (RBZ), dat in opdracht van Zwolle en elf gemeenten in de regio de regelingen voor zelfstandigen uitvoert, valt ook onder de afdeling van Duteweert. Het RBZ is het eerste loket voor ondernemers met financiële problemen. 'Daar vindt de belangrijkste eerste check plaats, namelijk of het bedrijf levensvatbaar is. Als dat zo is, dan zijn er verschillende opties.

Ondernemers die voldoen aan de voorwaarden, komen bijvoorbeeld in aanmerking voor tijdelijke inkomensondersteuning of een krediet op basis van het Bbz.'

Ondernemers die buiten het Bbz vallen, bijvoorbeeld omdat hun partner te veel verdient, kunnen terecht bij het team schuldsanering & ondernemers. 'Schuldhulpverlening aan ondernemers is een specialisatie, die gedetailleerde kennis vergt van fiscaliteit en wet- en regelgeving. De twee medewerkers van dit team hebben beiden een achtergrond als Wsnp-bewindvoerder. Zij zijn dus thuis in de materie en gewend aan complexe dossiers.'

Met de combinatie van het RBZ en het team schuldsanering & ondernemers hoopt Zwolle alle ondernemers in de stad te bedienen. 'Zeker nu is dat belangrijk. Door de coronacrisis zit menig ondernemer in zwaar weer. Wij verwachten dus dat het beroep op het Bbz en de schuldhulpverlening zal toenemen. Ook omdat sommige zelfstandigen de komende tijd een deel van de Tozo moeten terugbetalen, hetzij omdat ze een te hoge uitkering voor het levensonderhoud hebben ontvangen, hetzij omdat ze een lening voor bedrijfskapitaal hebben gekregen.'

Moeilijk te bereiken

Duteweert merkt dat het moeilijk is om ondernemers te bereiken. 'Ze hebben doorgaans weinig met de overheid: de gemeente en ondernemers zijn geen logisch duo. Bij problemen is het niet hun eerste neiging om contact met ons op te nemen. En als ze zich melden, is het vaak erg laat. Dat geldt voor zelfstandigen nog meer dan voor particulieren. Een kwestie van mentaliteit: ondernemers denken vaak dat het nog wel goedkomt, als dit of dat gebeurt. Daarbij zijn ze niet altijd even realistisch. Ook schaamte speelt een rol. Hoewel dat in tijden van corona wel minder wordt. Iederéén heeft het nu moeilijk.'

Lang niet alle ondernemers wéten ook dat zij zich kunnen melden bij de gemeente. Zwolle broedt dan ook op een communicatieplan om dat te veranderen. 'De gemeente is er voor jullie, meld je op tijd, wij zijn er klaar voor – dat moet de boodschap zijn. Het is belangrijk om de juiste toon te kiezen, uitnodigend en laagdrempelig. Misschien is het zelfs wel beter om de communicatie via partners in de stad te laten verlopen. Denk aan banken, ondernemersverenigingen of de Kamer van Koophandel: partijen die op een 'natuurlijke manier' in aanraking komen met ondernemers.'

Boodschap gericht verspreiden

Tozo geeft de gemeente in ieder geval de kans om de boodschap gericht te verspreiden. 'Alle zelfstandigen in de Tozo 2-regeling hebben we na de zomervakantie een digitale nieuwsbrief gestuurd. Daarin wezen we hen op onze dienstverlening en manieren om met ons contact op te nemen. Verder is er vanuit de arbeidsmarktregio Zwolle contact gelegd met driehonderd Tozo-ondernemers, om te vragen hoe het gaat met de onderneming en een aanbod te doen tot omscholing en begeleiding naar een baan in loondienst. Het overgrote deel van de ondernemers was blij met de belangstelling, maar gaf er toch de voorkeur aan om het bedrijf voort te zetten.'

Josephine Dirkzwager, team schuldsanering & ondernemers: 'Ondernemers zijn voor ons moeilijk bereikbaar'

Samen met haar collega Jan Pitstra vormt Josephine Dirkzwager het team schuldsanering & ondernemers van de gemeente Zwolle. 'Ondernemers met financiële problemen melden zich vaak eerst bij het Regionaal Bureau Zelfstandigen (RBZ), dat ook in het stadskantoor is gevestigd.

Het RBZ laat door een extern bureau beoordelen of het bedrijf levensvatbaar is. Aan ondernemers die aan de voorwaarden voldoen, kent het RBZ een Bbz-krediet toe om de schulden te saneren. Ondernemers die niet in aanmerking komen voor zo'n krediet, worden rechtstreeks naar ons team doorverwezen.'

Continuïteit staat centraal

Bij de schulddienstverlening staat de continuïteit van het bedrijf centraal. De eerste stap is het inventariseren van de schulden, inkomsten en uitgaven. 'Als we dat allemaal inzichtelijk hebben, kijken we of we een minnelijke regeling – dus zonder tussenkomst van de rechter – kunnen treffen met de schuldeisers, voor de hele of gedeeltelijke schuld. Wanneer een Bbz-krediet niet mogelijk is, zijn er misschien wel mogelijkheden voor een saneringskrediet van de gemeente of via een bank. Lukt dat ook niet, dan proberen wij een minnelijke regeling op basis van een spaarsanering te treffen. Bij een saneringskrediet wordt de schuld in één keer afgekocht en lost de ondernemer af aan de bank. Bij een spaarsanering krijgen de schuldeisers gedurende een periode van drie tot vijf jaar een jaarlijkse uitkering op basis van wat er in dat jaar is gespaard.'

Saneringskrediet heeft de voorkeur

Een saneringskrediet heeft de voorkeur, omdat de onzekerheden en risico's voor de schuldeisers dan kleiner zijn. 'Maar dat moet wel mogelijk zijn: de ondernemer moet verantwoord een bedrag ineens kunnen lenen. Spaarsanering is alleen aan de orde als een krediet niet haalbaar is.'

Met de particuliere bureaus die het RBZ inzet om de levensvatbaarheid te beoordelen, gaat de gemeente binnenkort rond de tafel. 'Het gaat niet alleen om de inkomsten, maar ook om de uitgaven. Het is goed om afspraken te maken over de manier waarop deze bureaus kijken naar de aflossingscapaciteit van de ondernemer. Het uitgavenpatroon moeten kritisch tegen het licht worden gehouden; in niet alle gevallen is het nodig en logisch om de oude levensstijl te handhaven.'

Traject is ingewikkelder

Het traject is vaak ingewikkelder dan bij particulieren, aldus Dirkzwager. 'Soms is er personeel, zijn er kredieten bij de bank, lease- en huurcontracten, achterstanden in de boekhouding en pand- of hypotheekrechten op inventaris of vastgoed. Hiermee moet je op de juiste manier omgaan bij het opstellen van een schuldregelingsvoorstel. Als een gemeente hiervoor niet de noodzakelijke (juridische) kennis in huis heeft, kun je de schuldhulpverlening beter uitbesteden.'

Daar komt bij dat ondernemers een andere mentaliteit hebben. 'Ze zijn gewend om zelf hun zaakjes te regelen en kunnen weleens eigenwijs zijn. Daarom is het zo belangrijk om goed door te vragen. Zo geven ondernemers vaak niet alle schulden door, omdat het 'privéschulden' zijn of omdat ze zelf al ergens een regelingetje hebben getroffen.'

Het komt ook voor dat ondernemers tegen beter weten in hun zaak willen voortzetten. 'Zij schatten hun kansen weleens te positief en rooskleurig in, terwijl bedrijfsbeëindiging de meest verstandige keuze zou zijn. Als schuldhulpverlener moet je dan 'nee' zeggen en mensen met de realiteit confronteren. Dat is een kwestie van durven.'

Ook privézaken spelen een rol

Dirkzwager ziet haar werk zeker niet enkel als een technische, cijfermatige en juridische kwestie. 'Bij het ontstaan van schulden spelen ook onderliggende problemen een rol. Daarom vragen we ook naar privézaken. Doet iemand opvallend grote geldopnamen? Een gokverslaving bijvoorbeeld moet worden opgelost voordat we iets aan de schulden kunnen doen. Of is iemand verwickeld in een echtscheiding? Ook dat heeft allerlei consequenties, emotioneel én financieel.'

Net als afdelingshoofd Hennie Duteweert benadrukt Dirkzwager dat ondernemers voor de gemeente een moeilijk bereikbare doelgroep zijn. Zij vindt het verstandig om goed samen te werken met ketenpartners, zoals banken, kredietverstrekkers, boekhouders, financieel adviseurs, verhuurders, maatschappelijk werk en sociale wijkteams. 'Deze partijen hebben toch vaak de eerste contacten met ondernemers. Het zou mooi zijn als zij hen bij financiële problemen naar ons doorverwijzen. Dit maakt vroegsignalering mogelijk. Op dit gebied kunnen wij als gemeente zeker nog stappen zetten.'

Afbetalen is geen doel, maar een middel

De gemeentelijke schulddienstverlening is volgens Dirkzwager geslaagd als de ondernemer verlost is van zijn schulden én een nieuwe toekomst heeft. 'Het afbetalen is geen doel, maar een middel. De wezenlijke vraag is of het bedrijf een gezond is en blijft. En als dit niet zo is, of een ondernemer op een andere manier in zijn levensonderhoud kan voorzien. Daarom is nazorg van groot belang: wij willen de ondernemers ook na het formele einde van het traject blijven volgen.'

Wethouder René de Heer van Economie: 'Ondernemers zorgen voor bedrijvigheid en werkgelegenheid in de stad'

Zwolle heeft de afgelopen tijd de dienstverlening aan ondernemers geïntensiveerd.

Wethouder René de Heer: 'Zwolle hecht veel belang aan een goed ondernemersklimaat. Ondernemers zorgen voor bedrijvigheid en werkgelegenheid in de stad. De gemeente is er dan ook voor ondernemers als het even niet goed met hen gaat. De impact van schuldenproblematiek is voor iedereen groot, maar voor zelfstandigen zeker. De omvang van de schulden is bij hen vaak groter en zij steken hun ziel en zaligheid in hun bedrijf. Bovendien raken de problemen ook andere inwoners in de stad: afnemers, toeleveranciers en soms ook werknemers.'

Ondernemers kunnen door allerlei redenen in de knel raken. Denk aan zelfstandigen zonder personeel die heel goed zijn in hun vak, maar minder verstand hebben van financiële zaken. Het is zonde als zo'n bedrijf dan niet tot wasdom kan komen en de ondernemer niet in staat is om in zijn levensonderhoud te voorzien.

De afgelopen tijd hebben wij de dienstverlening aan ondernemers geïntensiveerd. Naast de uitvoering van de zelfstandigenregelingen en algemeen ondernemersadvies hebben we een onderdeel 'schulden' ingebouwd. Juist in coronatijd is dat belangrijk, nu veel ondernemers buiten hun schuld in de problemen raken. Starters bijvoorbeeld hebben het moeilijk. Hun werkstroom is opgedroogd, maar zij komen niet altijd in aanmerking voor steunmaatregelen. Uiteindelijk is ons doel te zorgen dat iedere ondernemer een gezonde basis onder zijn bedrijf kan leggen.'

Tips voor gemeenten

- Zie het als vanzelfsprekend dat de gemeente er ook is voor ondernemers.
- Schuldhelpverlening aan ondernemers is specialistisch werk. Beschik je niet over de vereiste expertise? Zoek de samenwerking met andere, wellicht grotere gemeenten die dit wel in huis hebben.
- Neem contact op met banken/ financiers om financieringsmogelijkheden voor een saneringskrediet te bekijken voor ondernemers die niet in aanmerking komen voor een Bbz-krediet.
- Communiceer goed met de ondernemer. Houd hem of haar op de hoogte van de stand van zaken. Zeker als het voor hun gevoel 'niet opschiet', zijn ondernemers nog weleens geneigd om zelf zaken te gaan regelen. Dit pakt in de praktijk niet altijd even handig uit.
- Communiceer goed met de schuldeisers. Stuur niet alleen standaardbrieven, maar voorzie ook in telefonisch contact en nadere uitleg.
- Is de boekhouding achterstallig, heeft de boekhouder niet tijdig belastingaangifte gedaan en heeft de ondernemer geen geld om dit in orde te maken? Tref een regeling met boekhouders

en/ of accountantskantoren in je gemeente over de kosten van het bijwerken van de boeken en het doen van aangifte.

Ondernemers aan het woord

Hoe ervaren de ondernemers zelf de schuldhulpverlening van de gemeente? Ondernemers aan het woord.

Wat doe je als je ex-man op een dag voor de deur staat met 5 vuilniszakken vol bonnetjes? Rineke had samen met haar man vier goed lopende winkels. Maar toen het niet meer goed ging met de winkels, en ook hun relatie op de klippen liep, zakte Rineke de moed in de schoenen door schaamte en wanhoop. Rineke had het geluk dat haar ex-man wist dat de gemeente kon helpen. Met een lening via het Bbz en met de inkomsten van haar nieuwe onderneming betaalt ze nu haar schulden af.

Rineke: 'schulden als ondernemer, schone lei als ondernemer'

Een scheiding, een onderneming die op omvallen staat en tonnen schuld. Op dat dieptepunt had Rineke toch geluk.

Dat haar ex-man wist dat dat de gemeente kon helpen. En dat de gemeente haar niet losliet toen ze door schaamte en wanhoop bijna de moed opgaf. Met een lening via het Bbz en met de inkomsten van haar nieuwe onderneming betaalt ze nu haar schulden af.

'In 2013 zei mijn ex-man tegen mij: Ik heb wat voor je, want het gaat niet goed met de winkels. Stonden er ineens vijf vuilniszakken vol bonnetjes voor mijn deur. Twee jaar daarvoor was de omzet van onze vier ooit goedlopende cadeauwinkels gaan dalen. Dat verergerde onze relatiecrisis en we gingen uit elkaar. Ik was een nieuwe onderneming gestart en hielp niet meer mee met personeelsmanagement en inkoop. Eindelijk kon ik iets doen met mijn opleiding muzikwetenschappen, dat gaf

me positieve energie. Maar ik had niet in de gaten hoe slecht het met de winkels ging. Mijn ex-man kon de hoge huur niet meer betalen. En ik was ook hoofdelijk aansprakelijk want we hadden een VOF.'

Ik heb hele nachten bonnetjes zitten inboeken

Bedragen met 3 of 4 nullen

'Het was een grote chaos. Het boekjaar moest nog afgesloten worden en er was niets aan administratie. Ik heb hele nachten bonnetjes zitten inboeken, per winkel, per dag. En brieven van deurwaarders en de Belastingdienst openen met bedragen met drie of 4 nullen. Ik had nog geen idee hoe hoog het totaal was. Toen heeft mijn ex-man een goede zet gedaan door te zeggen dat ik moest bellen met de gemeente. Ruud Ankersmit van Team zelfstandigen zou me kunnen helpen. Zelf was ik nooit op dat idee gekomen. Ik kon niet meer over de vuilniszakken heen kijken en was bang dat deurwaarders het huis, de kinderkamers zouden leeghalen.'

Zicht op een uitweg

'Ik heb gelijk gebeld en kreeg te horen dat ik mazzel had omdat Amersfoort een traject voor ondernemers in nood had. Ruud adviseerde me om te bellen met het juridisch adviesbureau Menzing & partners dat de gemeente voor mkb'ers met schulden inschakelt. En om ook te kijken bij het geldloket en juridisch loket. Dat deed ik en ik ging aan de slag met de administratie. Ik stuurde kopieën naar de gemeente. Marten Menzing begon alles in kaart te brengen en benaderde schuldeisers.'

'Schulden maken zoveel stuk, psychisch en sociaal. Ik zat in een overlevingsmodus, probeerde alleen mijn hoofd boven water te houden, de huur betalen, boodschappen doen voor de kinderen. Als je dan niet weet dat er hulp is... Het is best ingewikkeld welke wegen je allemaal kunt bewandelen. Het

was prettig dat de gemeente de route naar schuldhulpverlening voor me uitstippelde en steeds meedacht.'

Schulden maken zoveel stuk, psychisch en sociaal

Laten versloffen

'Toch bleek het lang te duren want er moest nog een huis verkocht worden en er waren nog wat schulden onduidelijk. Toen heb ik de boel anderhalf jaar laten versloffen. Ik was half overspannen omdat de kinderen en ik een tijdje geen woonruimte hadden. En ik schaamde me heel erg, vooral voor het feit dat ik niet verder was gekomen. Ik durfde niet te bellen met schuldeisers wat de vorderingen waren. Als ik toen al wat tips of hulp had gehad, was het misschien sneller gegaan. Die tips heb ik later wel gekregen.'

Je hebt nog een kans dat het goedkomt

'Op een gegeven moment mailde Ruud me weer: 'Gaat het nog wat worden? Als je wilt kunnen we je nog helpen, maar dan moet je wel nu in actie komen. Zullen we eens bellen?' Ik bekende dat ik had verzuimd om het af te maken en vroeg of er nog een kans was dat het goed zou komen. Hij snapte het helemaal, en zei dat ik mijn best moest gaan doen. Ook Marten toonde begrip. Toen heb ik toch moed bijeengeraapt om te gaan bellen. Marten heeft ook weer rondgebeld, Hij liet schuldeisers maatregelen nog even on hold zetten omdat we er echt aan gingen trekken. En uiteindelijk kon ik alle gegevens aanleveren.'

Deal

'De schuld bleek bijna 3 ton. Marten wist een deal te sluiten waardoor het bedrag voor mij werd teruggebracht tot 18.000 euro, verdeeld over alle schuldeisers. Daarvoor kreeg ik een Bbz-bedrijfskrediet. Ik heb veel geluk gehad dat ook de Belastingdienst akkoord ging. En dat het levensvatbaarheidsonderzoek concludeerde dat mijn onderneming in muziek en talentcoaching levensvatbaar is. Anders had ik mijn bedrijf moeten opgeven en was ik als natuurlijk persoon in de Wnsp en in de bijstand gekomen. De overheid denkt dat ondernemers voor hun eigen risico kiezen. Maar als artiest kun je niet anders. Als ik in loondienst had kunnen werken had ik het gedaan. Ondernemers met schulden zijn ook mensen.

De overheid denkt dat ondernemers voor hun eigen risico kiezen. Maar als artiest kun je niet anders.

Verantwoordelijk

'Ik betaal nu al anderhalf jaar netjes af. Dat vind ik terecht: als ondernemer moet je je zaken goed in de gaten houden en dat heb ik op het laatst bij de winkels niet gedaan. Ik ben dus medeverantwoordelijk voor de problemen. Het is zo fijn dat ik niet in een uitkering zit. Ik hoef niet bij de gemeente mijn hand op te houden, maar kan ze netjes het hunne geven. Na vijf jaar heb de lening afbetaald. Dan heb ik een schone lei.'

Verbeterpunten

'Of er toch nog iets beter had gekund in het traject? De gemeente had me misschien niet hoeven vragen alles op papier aan te leveren. De administratie is al moeilijk en dan moet je ook nog al die kopieën maken. Ik kon mijn boekhouder gewoon doorbetalen door mijn nieuwe onderneming, maar voor anderen is het handig als gemeente eraan meebetaalt, zodat administratie op orde komt. Bij het levensvatbaarheidsonderzoek stond dat ik wel heel veel drive had, maar weinig commercieel inzicht. Het zou fijn zijn geweest als ik daarvoor wat coaching had gekregen. Nu heb ik mezelf dat aangeleerd met wat tutorials.'

Faillissementsgolf

Ik houd mijn hart vast voor mensen die nu door corona huurachterstanden hebben. Schaamte over iets wat niet succesvol blijkt blijft bij elke ondernemer, ook nu. Het is zo'n taboe, niemand praat erover. Er wordt in het nieuws heel clean en zakelijk bericht dat er faillissementsgolf aankomt. Maar dat relateer je als ondernemer niet direct aan jezelf. Het zou helpen als je zou horen dat het eigenlijk best normaal is dat je zoiets meemaakt in deze tijd. Er zou een platform moeten zijn waar mensen die in hetzelfde schuitje zitten elkaar kunnen opzoeken. Gemeenten zouden ondernemers in de regio moeten vragen hoe het met ze gaat en coaching aanbieden.

Schaamte over iets wat niet succesvol blijkt blijft bij elke ondernemer, ook nu

Succesverhaal

'Terugkijkend ben ik vooral heel blij dat de gemeente in mij geloofde en het contact niet heeft verbroken. Toen ik vorig jaar bij een bijeenkomst van de gemeente Amersfoort mijn verhaal deed, sprak ik voor het eerst andere ondernemers met schulden en die zeiden: zoals jij eruit bent gekomen, dat is een succesverhaal. Ik besef nu dat ik veel geluk heb gehad. Ik hoop dat meer gemeenten ondernemers zo goed gaan helpen als Amersfoort.'

Martin Kniest: Dringend schuldhulp nodig? 5 maanden wachttijd

Martin Kniest is bekend als ondernemer uit de documentaire De wasstraat die altijd klaarstaat voor zijn werknemers. Toen hij zelf hulp nodig had vanwege een faillissement stelde hij het tot het laatste moment uit om die te vragen. Bij de gemeente stuitte hij op lange wachttijden.

Daarom is zijn dringende boodschap aan ondernemers met schulden en gemeenten: ga eerder met elkaar in gesprek, dat kan veel ellende voorkomen.

‘Ik stak in 2010 al mijn geld in een discotheek, maar dat werd geen succes in een tijd dat de festivals opkwamen. Hoewel ik het faillissement voelde aankomen, probeerde ik het nog lang vol te houden. Als ondernemer ben je zo kwetsbaar, je zit in een glazen huis. Je voelt zoveel gezichtsverlies omdat je gefaald hebt. Liever vraag je geen hulp in je eigen gemeente waar iedereen je kent. Uiteindelijk zette ik de stap toch. Dat viel niet mee. Ik zat tussen jongens die schulden hadden vanwege telefoonabonnementen of een wietverslaving.’

Gemeenten hebben alle tools en informatie voorhanden, maar ze gebruiken vaak niet hun hele toolkit omdat er al zoveel op ze afkomt

Zoek het eerst zelf maar uit

‘Bij het loket was de vraag of ik alles inzichtelijk had gemaakt. Dat moest ik eerst maar even doen. Maar als ondernemer is je financiële situatie vele malen ingewikkelder dan bij een particulier. Je hebt gewoon hulp nodig, een luisterend oor. Maar dat krijg je niet. Het liefst wilde ik dat iemand me bij de hand zou nemen en met mijn schuldeisers zou gaan bellen. Het maakte me zo wanhopig dat ik tegen een boom aanreed. Gelukkig was alleen de auto kapot.’

Terug bij af

‘Toen zette ik toch maar alles op papier en ging daarmee na 2 weken terug naar het loket. Daar kreeg ik te horen dat ik op een wachtlijst kwam. 5 maanden wachten! Dan zit je psychisch al aan de grond, ik had last van hartkloppingen. In die wachttijd komen er echt nog wel rekeningen binnen van instanties die eens per kwartaal factureren. Toen ik dat bij een volgende afspraak vertelde, kreeg ik te horen dat nu de hele procedure weer opnieuw gestart moest worden.’

Dan doe ik het maar zelf

'Op een gegeven moment dacht ik: bekijk het maar, ik doe het zelf wel. Ik ben gaan studeren en ik heb zelf mijn eigen Wnsp bij de rechter afgedwongen. Zonder hulp van de gemeente. Voor het eerst kreeg ik iets positiefs te horen. De rechter zei dat mijn faillissement verklaarbaar was en dat ik goed had gehandeld. En de bewindvoerder had nog nooit iemand gezien die de administratie zo mooi had aangeleverd.'

Anderen helpen

'Ik kwam er door de schuldsanering uiteindelijk weer bovenop. Mijn ervaring gebruik ik om anderen bij te staan. Een paar jaar hielp ik als vrijwilliger steeds 4 gezinnen om uit de schulden te komen. Toen heb ik ook gezien dat er best veel organisaties en vrijwilligers zijn die je kunnen helpen, maar bijna niemand weet dat. Ook bij Matz, mijn eigen bedrijf heb ik oog voor schulden van de medewerkers. Ik probeer ik ze financieel een beetje op te voeden.'

Ondernemers weten nu echt wel of ze failliet gaan of niet, al willen ze het nog niet onder ogen zien Hopen dat het goedkomt

'Zelf heb ik nu gelukkig een bloeiend bedrijf, maar ik maak me grote zorgen over de stroom faillissementen die er door corona aankomt. Ik ken heel veel ondernemers die op omvallen staan. Ze verschuilen zich achter de Now-regeling en hopen dat het goedkomt. Maar het komt soms niet goed. De nachthoreca is al bijna een jaar dicht, daar zijn huurachterstanden en is de belasting uitgesteld. Dat verdienen ze niet meer terug. Die mensen moeten dadelijk aansluiten als nummer 4, 5, 10 op een wachtbankje bij de schuldhulpverlening. Gemeentes hebben nu nog de tijd om bliksemsnel een eerstehulplijn of loket voor ondernemers op te zetten. Anders weten ze straks niet meer waar ze het zoeken moeten, zo druk gaat het worden. En het is echt een andere tak van sport dan schuldhulp aan particulieren.'

Gemeente, ga naar ondernemers toe

'Volgens mij moeten gemeentes nu al gaan achterhalen met welke bedrijven het slecht gaat. Grote brouwerijen of verhuurmaatschappijen weten dat echt wel. En bijvoorbeeld een binnenstadsmanager die veel ondernemers kent kan peilen wat er aan de hand is. Ga naar ondernemers om te vragen hoe het gaat en om te kijken of het bedrijf met hulp te redden is. En dan is nee ook een antwoord, maar dan heb je in elk geval op je netvlies staan hoe het gaat. Help ondernemers dan hun bedrijf te beëindigen en laat weten dat je er voor ze bent om de overgang makkelijker te maken.'

Ik spreek veel mensen in mijn omgeving met een horecabedrijf, die hoeven nog maar één knakje te hebben en ze springen in de IJssel

Ondernemer, stap op het reddingsvlot

'Als de gemeente nu in actie komt, valt er soms nog wat bij te sturen. Wacht niet tot ondernemers zelf komen. Die blijven hozen en gaan met het schip mee ten onder. Tegen hen zou ik willen zeggen: stap nu op dat reddingsvlot, aanvaard hulp. Want anders ga je niet alleen met je schip ten onder maar ook met je huis, je gezin, je familie. Dat kun je nu nog voorkomen.'

Denk mee met ondernemers in zwaar weer

Gemeenten hebben de schuldhulpverlening voor particulieren prima op orde, maar voor (zelfstandig) ondernemers loopt dit in de praktijk lang niet altijd gesmeerd. Begin 2021 is de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) gewijzigd. Toen werd duidelijk dat ook zelfstandig ondernemers met schulden recht hebben op schuldhulpverlening van de gemeente.

Veel gemeenten passen de Wgs niet goed toe, zodat zzp'ers in financiële moeilijkheden nog te vaak worden uitgesloten van schuldhulp. Met als gevolg dat zij zich eerst in de schulden moeten steken en – ten onrechte – hun bedrijf moeten beëindigen voordat de gemeente de Wgs op hen (als particulier) van toepassing acht. Zo worden veel zelfstandig ondernemers in de bijstand gedwongen. Terwijl de Wgs nu juist voorschrijft dat niemand mag worden uitgesloten van schuldhulpverlening.

Ondernemers met (tijdelijke) financiële problemen kunnen een beroep doen op het Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) als het voortbestaan van hun onderneming wordt bedreigd. Velen van hen zijn echter niet op de hoogte van deze voorziening. En voor degenen die te maken met een dreigend faillissement, maar in de kern een gezond bedrijf hebben, kan de nieuwe Wet homologatie onderhands akkoord (Whoa) uitkomst bieden. Een advocaat kan met de Whoa in de hand met een meerderheid van de schuldeisers tot een akkoord komen. Maar ook voor deze optie geldt: onbekend maakt onbemind.

Zelf heb ik jarenlang een transportbedrijf gehad. Door verlies van twee grote opdrachtgevers bouwde ik voor mijn bv schulden op. En door privéborgstellingen voor mijn bedrijf ontstond er voor mij als particulier een aanzienlijke schuldenlast. Ik schaamde me om voor hulp bij de gemeente aan te kloppen, maar voor het voortbestaan van mijn bedrijf heb ik die stap uiteindelijk toch gezet. De gemeente vroeg vervolgens advies aan het Instituut voor het Midden en Kleinbedrijf. Dat stelde vast dat er een financieringsbehoefte van 10.000 euro nodig was om oude schulden te saneren. Met toestemming van de gemeente heb ik, heel uitzonderlijk, de sanering zelf mogen doen. Ik heb alle schuldeisers een voorstel tot finale kwijting gedaan, dat zij bijna allemaal geaccepteerd hebben. Met een dwangakkoord van de rechter zijn ook de overige schuldeisers alsnog akkoord gegaan en was ik schuldenvrij.

Deze ervaringen hebben mijn interesse en passie gewekt en met de nodige opleidingen ben ik mij gaan specialiseren tot budget- en ondernemerscoach en schuldhulpbegeleider. Als ervaringsdeskundige kan ik mij verplaatsen in de situatie van ondernemers met schulden. Ik weet hoe machteloos zij zich soms voelen, maar weet ook dat het tij te keren is. Met maatwerk. Ik treed dan ook graag op als intermediair tussen ondernemers met schulden en gemeenten waar de capaciteit en/of expertise ontbreekt om deze ondernemers goede ondersteuning te bieden.

Nu veel bedrijven na de coronapandemie blijven zitten met belastingaanslagen, huurachterstanden, achterstallige betalingen aan leveranciers en overige restschulden, wil ik een oproep doen. Meldt zich een gevestigde ondernemer met schulden bij het gemeentelijke loket en is er niet voldoende tijd of kennis in huis om de gemeentelijke schuldhulpverlening zelf goed te organiseren? Bel me dan voor begeleiding of ga op zoek naar iemand in jouw regio die dit op zich kan nemen. Voorkom dat de coronaregelingen van de overheid voor niets zijn geweest en bedrijven alsnog omvallen. Help ze bij die eerste stap. Het is een stap vooruit naar nieuw perspectief.

Deze column is geschreven door Chris G. Ferdinandus - budgetcoach, schuldhulpverlener en bewindvoerder bij Eye for budget, en vind je ook terug in [Sprank magazine](#).

Thema Zelfstandigen en schulden

Deze werkwijzer is een onderdeel van het thema Zelfstandigen en schulden.

Een groeiend aantal mensen werkt als zelfstandige of heeft een eigen onderneming. Een deel daarvan heeft of krijgt financiële problemen. Om uiteenlopende redenen krijgen zij niet automatisch toegang tot schuldhulpverlening.

Schouders Eronder organiseert o.a. leernetwerken en werkplaatsen waarin professionals, gemeenten en organisaties aan de slag gaan met een vraagstuk.

[Lees meer over het thema Zelfstandigen en schulden.](#)

Colofon

Deze werkwijzer is een onderdeel van het thema 'Zelfstandigen en schulden'.

Dit is een uitgave van:

Schouders Eronder

Kon. Wilhelminalaan 5 | 3527 LA Utrecht

Postbus 2758 | 3500 GT Utrecht

www.schouderseronder.nl

Auteurs

Sharon Leuveld en Wytze de Jong (PPO Nederland)

Meelezers

Kim Kruisdijk en Marcelle Breemans (Divosa)

Aisia Okma (VNG)

Marieke van der Veen (NVVK)

Redactie

Ellen Lansink | Advies Projecten Beleid

Eindredactie

Anneke Nunn

Projectcoördinatie

Joyce van Horn (Schouders Eronder)

Versie

December 2020